

DE TOEGANKELIJKHEID, WERKBAARHEID EN TRANSPARANTIE VAN BELGISCHE METHODEN TER BEREKENING VAN ONDERHOUDSBIJDRAGEN VOOR KINDEREN

DOOR | **ELKE CLAESSENS* EN DIMITRI MORTELMANS****

* Mandaatassistent, Centrum voor Longitudinaal en Levensloop Onderzoek (CELLO), Universiteit Antwerpen

** Professor, hoofd Centrum voor Longitudinaal en Levensloop Onderzoek (CELLO), Universiteit Antwerpen

1. INLEIDING

Hoewel België een van de hoogste echtscheidingsratio's kent in West-Europa (Eurostat, 2015), blijft een eenduidige en uniforme berekening van onderhoudsbijdragen voor kinderen achterwege (Brouwers, 2013). Dit gebrek aan duidelijke richtlijn maakt het begroten van een billijk en adequaat bedrag een moeilijke opgave (Colaes en Denoyelle, 2010). De laatste decennia zijn daarom verscheidene methoden ontwikkeld die een objectieve berekening beloven, zoals de oude methode Renard, de VOB/PCA¹-methode (aangepaste onlineversie van Renard), de Onderhoudsgeldcalculator van de Gezinsbond² (of Contriweb via de Ligue des familles), het normeringsmodel Tremmery en de Pareto Simulator. Voorgaand onderzoek toont evenwel aan dat deze verschillende methoden in gelijkaardige gezins- en inkomenssituaties uiteenlopende bedragen suggereren (Senaeve, 2010; Thion en Callebaut, 2013), wat de bestaande onzekerheid over en ogenschijnlijke willekeur van de Belgische berekening van onderhoudsbijdragen verder in de hand werkt.

(1) “Voor een objectieve berekening van de onderhoudsbijdragen” of “Pour un calcul objectif des contributions alimentaires”.

(2) We danken Yves Coemans voor de uitgebreide toelichting over de update van de Onderhoudsgeldcalculator.

Onderhoudsbijdragen worden voornamelijk in onderling overleg tussen de ouders bepaald, al dan niet met behulp van een bemiddelaar (Bastaits, Van Peer, Alofs, Pasteels en Mortelmans, 2011; Brouwers, 2008; Du Mongh, 2010). Dit artikel heeft daarom tot doel het vergelijken en evalueren van de toegankelijkheid, werkbaarheid en transparantie van de bekendste vrij³ toegankelijke Belgische berekeningsmethoden: de oorspronkelijke en de vernieuwde methode Renard, de Onderhoudsgeldcalculator van de Gezinsbond, de methode Tremmery en de Pareto Simulator. We bouwen verder op bestaand vergelijkend onderzoek over de berekeningscriteria en uiteindelijke onderhoudsbijdragen (Senaeve, 2010; Thion en Callebaut, 2013) door aandacht te schenken aan reële moeilijkheden en onzekerheden die zich kunnen manifesteren bij de berekening. Een statistisch valide berekeningsmethode garandeert namelijk geen objectief resultaat indien de gebruiker op een foute manier te werk gaat; er is duidelijkheid vereist over welke gegevens men precies moet invullen en hoe dat dient te gebeuren. In het licht van het aanhoudende debat over de objectivering van onderhoudsbijdragen voor kinderen en het bereiken van een uniforme Belgische berekeningswijze, is tevens inzicht nodig in de (gebruiks) beperkingen van de bestaande instrumenten.

Dit artikel is als volgt opgebouwd. Eerst kaderen we het belang van een objectieve berekening van onderhoudsbijdragen voor kinderen binnen de ruimere functie van zulke onderhoudsbijdragen en stippen we problemen aan die de berekeningsmethoden trachten te verhelpen. Vervolgens introduceren we de onderzochte methoden en lichten we het analyseverloop toe. Hierna volgt de eigenlijke analyse, waarbij we de tot nu toe onderbelichte positie van gebruiker innemen om de toegankelijkheid, werkbaarheid en transparantie van de verschillende berekeningsinstrumenten te beoordelen. We sluiten af met een conclusie, waarin we de resultaten van deze evaluatie als input beschouwen voor toekomstige beleidsoverwegingen omtrent de Belgische berekening van onderhoudsbijdragen voor kinderen.

2. DE FUNCTIE VAN ONDERHOUDSBIJDRAGEN: WETTELIJK, FINANCIËEL EN SOCIAAL

Het Burgerlijk Wetboek stelt dat iedere ouder ertoe gehouden is om “naar evenredigheid van eigen middelen” bij te dragen in het onderhoud van het kind (art. 203, §1, BW) “in verhouding tot zijn respectieve aandeel in de

(3) Vrij te consulteren, aan te schaffen en te gebruiken en dus niet gebonden aan een bemiddelaar, advocaat, notaris, e.d.

samengevoegde middelen” (art. 203bis, §1, BW) (Swennen, 2010). Een kind heeft met andere woorden recht op de gemiddelde levensstandaard van de ouders, zelfs na afloop (of bij afwezigheid) van een partnerrelatie. In geval van een relatiebreuk dient de financieel sterkere partner, voor zover de ouderlijke onderhoudsplicht niet in natura (bv. via verblijf) wordt vervuld, een deel van het inkomen af te staan als onderhoudsbijdrage (Bastaitis et al., 2011). Terwijl het wettelijke aspect louter naar onderhoud van het kind verwijst, vervult deze bijdrage ook een ruimere functie. Zo wordt het ontvangen bedrag veelal niet specifiek voorbehouden voor het kind in kwestie, maar telt men het integraal bij het totale gezinsinkomen (Brouwers, 2013; Tremmery en Tremmery, 2005). Vanuit dat opzicht draagt een onderhoudsbijdrage bij tot het verbeteren van de vaak precare financiële situatie en het hoge armoederisico van alleenstaande ouders (Cancian, Meyer en Han, 2011; Mortelmans en Defever, 2015). Een voldoende hoog inkomen is bovendien essentieel voor het welzijn van het gezin, zeker in de emotionele en materiële nasleep van een relatiebreuk (Aizer en McLanahan, 2006; Amato, 2010). Vanwege een sterkere economische afhankelijkheid tijdens de relatie en een veelal moedergeoriënteerde opvangregeling voor kinderen is zelfs in de meest gendergelijke landen de financiële terugval bij een breuk veelal sterker voelbaar voor vrouwen dan voor mannen (Andreß, Borgloh, Bröckel, Giesselmann en Hummelsheim, 2006), wat maakt dat een relatiebreuk vaak ook kinderen financieel treft (Cancian et al., 2011). Dat men onderhoudsbijdragen bijgevolg niet alleen binnen het wettelijke, maar ook binnen het financiële en sociale kader dient te beschouwen, onderstreept des te meer het belang van duidelijke en billijke regelingen.

Het begroten van onderhoudsbijdragen is echter een lastige opgave wanneer een eenduidige leidraad ontbreekt. Er liggen namelijk twee complexe factoren aan de basis van de berekening: de kost van het kind en het inkomen van de ouders. Vooreerst is het lastig om in te schatten hoeveel ‘voldoende’ is om een kind groot te brengen. Behalve dagelijkse, vaste en individualiseerbare kosten (vb. kledij) zijn er tevens collectieve uitgaven die niet rechtstreeks aan het kind kunnen worden toegewezen, waarvan bovendien moeilijk in te schatten is hoe zwaar ze doorwegen wanneer men deze alleen moet dragen (elektriciteit, water, huur/lening, ...) (Storms, Penne, Vandelannoote en Van Thielen, 2015). Verder is ook de verblijfsregeling van belang, gezien de ouder die voor het kind zorgt diens onderhoudsplicht (gedeeltelijk) in natura vervult. Om dit in rekening te brengen is een opdeling vereist tussen welke kosten wel en niet verblijfsgebonden zijn (Brouwers, 2013). De andere basisfactor, inkomen, is ook een complex begrip. Betreft dit het loon, of dienen ook (on)roerende

inkomsten in rekening te worden gebracht? Wat met andere voordelen en uitgaven? Er gaan dus heel wat moeilijkheden en onzekerheden gepaard met de begroting, die veelal onwelkom zijn in de emotionele druk en nasleep van een relatiebreuk (McMullen, 2011). Om dit proces te vergemakkelijken bestaan er allerhande methoden die, elk vanuit hun eigen logica, een objectieve en billijke berekening trachten te voorzien. Niet ieder methode is echter in elke gezinssituatie toepasselijk en alle berekeningsinstrumenten kunnen moeilijkheden bevatten die tot een fout gebruik leiden, wat dan weer onjuiste resultaten en onzekerheid in de hand werkt. Het is in dit kader dat deze paper vijf bekende en vrij toegankelijke Belgische berekeningsmethoden onderling vergelijkt en evalueert.

3. VERSCHIEDENE BEREKENINGSMETHODEN: EEN OVERZICHT

We bespreken de oorspronkelijke en de vernieuwde (VOB) methode Renard, de Onderhoudsgeldcalculator van de Gezinsbond, de methode Tremmery en de Pareto Simulator. De methode Renard legde de grondslag voor het systematisch berekenen van onderhoudsbijdragen in België, waarin twee factoren centraal staan: het ouderlijke inkomen en de kost van het kind. De methode Renard maakt gebruik van een equivalentieschaal die via leeftijdscoëfficiënten de theoretische kost van een kind uitdrukt voor een basisgezinsinkomen van toen nog 50.000 BEF (of 1.239 EUR) (Renard, 1985). Rekening houdend met andere kinderen in het huishouden en het inkomen van beide ouders berekent men aan de hand van deze coëfficiënt de werkelijke kost van het kind. De verblijfsregeling en de inkomensverhouding tussen de ouders bepaalt tot slot hoeveel er nog door welke ouder verschuldigd is (Renard en Onkelinx, 2005).

De methode Renard blijft de belangrijkste basis voor de berekening van onderhoudsbijdragen. Doorheen de jaren is deze methode aangepast, uitgebreid en verwerkt in een computertoepassing (VOB) (Wustefeld, 2001; Wustefeld en Renard, 1996) die voorziet in een gewogen en meer uitgebreide berekening. In 1994 bracht de Gezinsbond een eenvoudig berekeningsschema uit, hoofdzakelijk gebaseerd op de methode Renard (Coemans en Windey, 2004). Dit gaf de aanzet tot het ontwerp van een eigen Onderhoudsgeldcalculator met aangepaste equivalentieschaal, die een gedetailleerde en individuele berekening toelaat (Coemans, 2010). In samenwerking met de Gezinsbond werd in 2007 de Pareto Simulator ontworpen, een sterk vereenvoudigde online versie van de Onderhoudsgeldcalculator die gebruik maakt van dezelfde equivalentieschaal als de Onderhoudsgeldcalculator en bij correcte invulling tot hetzelfde resultaat zou leiden (Pareto Services, 2016). Ondertussen verscheen er in

2005 het op de Nederlandse Tremanormen gebaseerde normeringsmodel van advocatenteam Tremmery. Dit model vertrekt, in tegenstelling tot de andere methoden, van het inkomen van de ouders in plaats van de theoretische kost van kinderen. Vanuit het inkomensdeciel waarin het totale gezinsinkomen zich bevindt, wordt per uitgavenpost de kostprijs van kinderen bepaald en vervolgens evenredig verdeeld tussen de ouders (Tremmery en Tremmery, 2005). Wel blijven ook hier het ouderlijke inkomen en de kost van het kind de centrale factoren.

Bestaand vergelijkend onderzoek heeft een mathematische en juridische insteek, waarbij de focus ligt op de wiskundige berekening, het uiteindelijke bedrag en het wettelijke kader (Senaeve, 2010; Thion en Callebaut, 2013). Zo ondervinden Thion en Callebaut (2013) dat – ondanks het verschil in rekencoëfficiënten en resultaten – zowel de VOB, Gezinsbond als Tremmery-methode tegemoetkomen aan de recentste wettelijke bepalingen betreffende de begroting van onderhoudsbijdragen.⁴ Met ieder instrument zou dus een billijke en objectieve berekening gemaakt kunnen worden. Indien men er echter niet in slaagt correct om te gaan met een methode bestaat het risico dat er toch onbillijke bedragen worden bekomen. Dit artikel bouwt daarom verder op bovenstaand onderzoek door de hieruit ontleende aspecten van toegankelijkheid, werkbaarheid en transparantie kritisch te benaderen vanuit het gebruiksperspectief. We breiden deze vergelijking tevens uit tot een ruimere subset van Belgische berekeningsinstrumenten dan tot nog toe onderzocht.

4. ANALYSE

De analyse bestaat uit drie delen. Het eerste deel bespreekt de toegankelijkheidsaspecten van iedere methode die bepalen of en door wie het in gebruik kan worden genomen. Hier beschouwen we ten eerste de praktische eigenschappen van het instrument: de kostprijs, via welk medium het wordt aangeleverd en in welke taal deze ter beschikking is. Ten tweede bespreken we inhoudelijke gebruiksbepalingen: de maximumleeftijd van het kind waarvoor een onderhoudsbijdrage kan worden berekend, het maximum aantal kinderen betrokken in de berekening en de mogelijkheid rekening te houden met verschillende verblijfsregelingen en andere familieleden (zoals een nieuwe partner of andere kinderen). Om een methode te gebruiken, dient deze

(4) Neergeschreven in de wet van 19 maart 2010 tot bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen.

logischerwijze toepasselijk te zijn in de eigen situatie. Wie bv. een berekening doet voor een kind wiens leeftijd hoger is dan de maximumleeftijd waar de methode rekening mee houdt, zal een incorrecte bijdrage bekomen. Gezien het belang van op voorhand inzicht te hebben in welke methode al dan niet toepasselijk is, beschouwen we tevens een derde toegankelijkheidsaspect: de beschikbaarheid en omvang van de handleiding bij de methode.

De volgende delen behandelen de werkbaarheid en transparantie van de verschillende methoden. Onder werkbaarheid verstaan we twee zaken. Enerzijds betreft het de eenvoud van de gevraagde parameters: zijn de gegevens snel en gemakkelijk bij de hand te nemen en bestaat er relatief weinig discussie over? Ten tweede verwijst deze term naar het aantal gevraagde parameters. Het invullen van iedere parameter apart is mogelijk eenvoudig, terwijl een grote hoeveelheid parameters een moeilijk werkbaar aandachts- en tijdsinvestering vereist. In het verlengde hiervan beschouwen we transparantie. Hiermee doelen we niet op het inzicht van de gebruiker in de achterliggende berekeningen; de enorme complexiteit maakt het veelal moeilijk om de wiskundige bewerkingen achter de methode te vatten (Thion en Callebaut, 2013). Ook hoeft men als gebruiker niet te kunnen voorspellen wat het precieze gevolg is van de verhoging of verlaging van een bepaalde parameter op het uiteindelijke bedrag – daarvoor wendt men zich in de eerste plaats tot een rekeninstrument. Voor een correcte invulling is het evenwel belangrijk dat men begrijpt over welke parameters het net gaat en hoe deze in te vullen. Indien een gegeven te complex of irrelevant lijkt, wordt dit mogelijk overgeslagen of incorrect behandeld. Een goede handleiding of begeleiding is hiervoor cruciaal. Gezien de link tussen werkbaarheid en transparantie, bespreken we deze telkens in tandem.

In het tweede deel van de analyse beschouwen we deze aspecten van werkbaarheid en transparantie met betrekking tot hoe de verschillende methoden omgaan met de eerste basisfactor: het begroten van het ouderlijke inkomen. We onderscheiden hier vier deelaspecten die we terugvonden in de berekeningsinstrumenten: welke inkomensparameters worden opgevraagd, hoe wordt omgegaan met fiscale voordelen en overheidstegemoetkomingen, of en hoe inkomensbescherming plaatsvindt en tot slot of er correcties zijn voor extreme inkomens. In het derde deel van de analyse onderzoeken we de werkbaarheid en transparantie van hoe de verschillende methoden omgaan met de andere basisfactor: het bepalen van de kinderkost. Ook hier kwamen deelaspecten naar boven bij het bestuderen van de instrumenten: welke uitgavenposten gebruikt worden, of en hoe er buitengewone kosten in rekening worden gebracht, of rekening wordt gehouden met een meerkost

door een kind in twee huishoudens groot te brengen en hoe wordt omgegaan met de verblijfsregeling en de uiteindelijke verdeling van de kosten. We analyseren niet de achterliggende verwerking of berekening van de methoden. Wel bekijken we telkens welke parameters op welke wijze opgevraagd worden om ouderlijk inkomen en kinderkost te bepalen, om nadien te bespreken hoe dit mogelijk bijdraagt of net afdoet aan de werkbaarheid en transparantie van iedere methode.

Het is belangrijk te vermelden dat de besproken deelaspecten van de inkomensberekening en het bepalen van de kinderkost niet ‘a priori’ gegeven zijn, maar tijdens de vergelijking naar voren kwamen als relevant in het licht van gebruikerservaring. Een andere invalshoek kan dus zeker tot een andere benadering leiden. Hetzelfde geldt voor de aspecten toegankelijkheid, werkbaarheid en transparantie. Deze zijn ontleend uit voorgaand onderzoek (Thion en Callebaut, 2013) en geven mogelijk geen omvattend beeld van de gebruikerservaring. Het is bijgevolg niet het opzet van dit artikel om een sluitend oordeel te vellen over wat de meest toegankelijke, werkbare en/of transparante werkwijze is. Wel gebruiken we deze aspecten om aan de hand van een kritische bespreking en met het oog op het aanhoudende debat over de objectivering van de berekening van onderhoudsbijdragen meer inzicht te verkrijgen in wat vanuit het gebruikersperspectief een correcte begroting mogelijk in de weg staat. De vergelijking beschouwt de Nederlandstalige en (momenteel) recentste versies van deze methoden.⁵ De uitzondering hierop is de basisformule van de methode Renard die we, naast de vernieuwde VOB-methode, tevens in zijn oorspronkelijke vorm bespreken. Gezien alle methoden (behalve Tremmery) hierin hun grondslag vinden, kan het leerrijk zijn om actuele verschillen met deze basisformule in acht te nemen.

(5) Gezinsbond: nacalculatie versie 6.0 (update 2017); VOB: update 2016; Pareto: update 2017; Tremmery: versie 2005.

5. VERGELIJKING

We vergelijken eerst de voorgestelde methoden op vlak van toegankelijkheid, gevolgd door een evaluatie van de werkbaarheid en transparantie binnen het bepalen van enerzijds het ouderlijke inkomen en anderzijds de kinderkost.

5.1. TOEGANKELIJKHEID

5.1.1. Praktisch

TABEL 1: PRAKTISCHE EIGENSCHAPPEN

	Kost			Gebruik		Taal		
	Gratis	Eenmalig	Herhalend	Online	Offline	Nederlands	Frans	Duits
Renard	X			X	X	X	X	
VOB			X (275 EUR/jr)	X		X	X	X
Gezinsbond		X (30 EUR)*			X	X	X	X
Tremmery		X (43 EUR)			X	X		
Pareto			X (19 EUR* /30 dagen)	X		X	X	

*Leden van de Gezinsbond genieten een korting op de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator.

De basisformule van de methode Renard staat beschreven in een veelvoud aan Franstalige en Nederlandstalige publicaties, zowel in papieren vorm als online (Renard, 1985, 1986, 2008; Renard en Onkelinx, 2005). Verder zijn er online gratis berekeningstools die de formule toepassen. De vernieuwde en uitgebreide VOB-methode is online toegankelijk in zowel Nederlands, Frans als Duits. Een licentie kost 275 EUR en laat toe voor één jaar onbeperkte berekeningen te maken (Larcier Group, 2015b). De Onderhoudsgeldcalculator bestelt men via de website van de Gezinsbond. De eenmalige kostprijs is 30 EUR indien men geen lid is van de Gezinsbond, 15 EUR indien men wel lid is. Men ontvangt daarop een cd-rom met zowel Nederlandstalige, Franstalige als Duitstalige software (Gezinsbond, 2017a). Men kan de software ook in de vorm van een downloadlink via mail ontvangen en updates kan men

via de website van de Gezinsbond gratis aanvragen. Telkens er een nieuwe update van de Onderhoudsgeldcalculator beschikbaar is, krijgen gebruikers een mail om deze update gratis te downloaden. De Tremmery-methode is aan te schaffen bij uitgeverij Maklu voor 43 EUR. Hiervoor krijgt men het boek “Onderhoudsgeld voor kinderen. Praktische handleiding met rekenblad” en een cd-rom met daarop het Nederlandstalige Excel-rekenblad dat op een computer kan worden gekopieerd (Tremmery en Tremmery, 2005). De Pareto Simulator tot slot is een online berekeningstool waarop men als particulier voor 30 dagen een abonnement neemt. Hiervoor betaalt men 19 EUR, ofwel 14 EUR indien men lid is van de Gezinsbond. Klanten van de online scheidingsplatformen De ScheidingsConsulenten en ScheidenOnline mogen gratis van de Pareto Simulator gebruik maken. Verder wordt voor professionelen een jaarabonnement voorzien aan 150 EUR exclusief btw (181,50 EUR inclusief btw), waarop leden van de Gezinbond een korting krijgen van 20% (Pareto Group, 2017).

Bespreking

Wat allereerst opvalt, is een sterk verschil in kostprijs: van volledig gratis (Renard) tot 275 EUR voor een jaarlicentie (VOB⁶). Particuliere gebruikers hebben veelal geen nood aan een jaarlicentie voor onbepaalde berekeningen en ook de kostenefficiëntie van een maandlicentie (Pareto Simulator) kunnen we in vraag stellen. Een berekening van de onderhoudsbijdrage vraagt namelijk gegevens die een variabel karakter vertonen, waardoor het steeds een specifieke inkomens- en gezinssituatie capteert (Brouwers, 2010a). Zo staat vast dat de kost van een kind stijgt bij het ouder worden, wat een verhoging van de onderhoudsbijdrage impliceert (Swennen, 2010). De Onderhoudsgeldcalculator voorziet hiervoor een oplossing: men kan de berekening baseren op de gemiddelde leeftijd van het kind tussen de huidige datum en een gekozen scharnierleeftijd (veelal gekoppeld aan overstapmomenten en kostenverhogingen in onderwijs, zoals 6, 12 en 18 jaar) (Coemans, 2010). De handleiding van de Pareto Simulator stelt dan weer voor om de berekening zowel te maken voor de huidige leeftijd als aan de hand van de gewenste eindleeftijd van het kind, waarna men het gemiddelde kan nemen van de bekomen bedragen (Pareto Services, 2016). Een andere aanpak, voorgesteld door de Gezinsbond en de Pareto Simulator, is leeftijdsindexatie. In dat geval wordt de berekende onderhoudsbijdrage boven op de verplichte

(6) De VOB-methode richt zich specifiek op professionelen zoals advocaten, notarissen, enz.

indexatie aan de hand van de consumptie-index nog eens extra geïndexeerd met 3 tot 5% om rekening te houden met de toenemende opvoedingskost naarmate het kind ouder wordt. In deze optie moeten de onderwijskosten beschouwd worden als een buitengewone kost omdat de leeftijdsindexatie met 3 tot 5% niet volstaat om rekening te houden met de meerkost van hoger onderwijs ten aanzien van secundair onderwijs.

Ook een gewijzigde inkomenssituatie of een substantiële verandering in de verblijfsregeling vereist veelal een herziening van de onderhoudsbijdrage. Op dit vlak is echter niet iedere methode even toegankelijk. Indien men gebruik maakt van de basisformule van de methode Renard kan men eenvoudig de gegevens aanpassen en de berekening opnieuw uitvoeren. Wil men na een jaar echter een met de VOB-methode begroot bedrag herzien, dient men als particulier opnieuw een dure licentie aan te schaffen of opnieuw te betalen voor een berekening bij een aangesloten bemiddelaar. Ook voor de Pareto Simulator dient men opnieuw kosten te maken aangezien de gebruikslicentie na 30 dagen vervalt. Bij de Onderhoudsgeldcalculator en de methode Tremmery is dit dan weer geen probleem omdat de eenmalige aanschaf blijvend gebruik garandeert. Belangrijk is hier wel dat de Onderhoudsgeldcalculator nog steeds geüpdatet wordt, terwijl het rekenblad van de Tremmery-methode (en dus bepaalde vaste berekeningsparameters zoals de belastingvrije sommen voor kinderen, de belastingbarema's en de gemeentebelasting) ongewijzigd zijn sinds 2005.

Tot slot zijn er praktische voor- en nadelen verbonden aan het aanbieden van de berekeningstool via een website versus een programma op de desktop. Gezien de VOB-methode en de Pareto Simulator online worden aangeboden, voorziet men automatisch updates van achterliggende berekeningsparameters. Bovendien integreren deze toepassingen links naar externe info en websites, zoals de site van Famifed om de kinderbijslag⁷ te berekenen. De Onderhoudsgeldcalculator voorziet geen automatische updates, maar incorporeert wel een link naar Famifed om de kinderbijslag na scheiding te berekenen, naar de FOD Financiën om het tarief van de gemeentebelastingen te bepalen en naar de site van de Gezinsbond, waarop allerlei bijkomende documentatie en variabele cijfers zoals de consumptie-indexen en de bedragen van de leeflonen (zie infra) te vinden zijn. De methode Tremmery

(7) De VOB-methode voorziet tevens een URL naar de website van Partena.

is dan weer beperkt tot een Excel-blad, al verwijzen de instructies wel naar online berekeningstools om de kinderbijslag te bepalen (Tremmery en Tremmery, 2005).

5.1.2. Inhoudelijk

TABEL 2: INHOUDELIJKE GEBRUIKSBEPERKINGEN

	Max. leeftijd	Max. aantal kinderen	Verschillende verblijfsregeling	Andere gezinsleden		
				Kind-rekening	Andere kinderen	Nieuwe partner
Renard	18		X			
VOB	18		X		X	X
Gezinsbond	25	30	X	X	X	X
Tremmery	19	6	X			X
Pareto	25	4		X		X

Hoewel alle methoden trachten in de meest voorkomende gezinssituaties toepasbaar te zijn, duiken bij iedere berekeningswijze beperkingen op. De wettelijke onderhoudsplicht loopt tot het kind een passende opleiding heeft voltooid, wat betekent dat het betalen van een onderhoudsbijdrage de meerderjarigheid kan overstijgen (art. 203, §1, BW). In de Renard- en VOB-methoden zijn de leeftijdscoëfficiënten ter berekening van de kost van een kind echter beperkt tot 18 jaar (Wustefeld, 2001). Bij een hogere leeftijd wordt er geen kostenstijging in rekening gebracht en bekomt men, wanneer alle andere gegevens constant blijven, geen hoger bedrag. De leeftijdscoëfficiënten van de Onderhoudsgeldcalculator en Pareto Simulator lopen daarentegen tot 25 jaar (Coemans, 2004; Pareto Group, 2017). Tracht de gebruiker met de Onderhoudsgeldcalculator een onderhoudsbijdrage te berekenen voor een ouder kind, dan krijgt men een melding dat de leeftijd naar 25 wordt herleid. In de Pareto Simulator is het niet mogelijk een leeftijd hoger dan 25 te selecteren. De Tremmery-methode tot slot herleidt zonder melding te hoge leeftijden terug naar 19.

Een tweede beperking betreft het aantal kinderen waarvoor men tegelijkertijd onderhoudsbijdragen kan berekenen. Bij de Pareto Simulator staat het maximum op vier kinderen, bij de Tremmery-methode op zes; grotere gezinnen zijn aangewezen op een andere methode. Wil men voor meerdere kinderen die verschillende verblijfsregelingen hebben, gelijktijdig onderhoudsbijdragen berekenen, kan men geen gebruik maken van de Pareto Simulator. De Simulator

voorziet dan weer wel een apart betalingsoverzicht indien ouders met een kindrekening werken. Dit is ook aanwezig in de Onderhoudsgeldcalculator.

Een laatste beperking betreft het (expliciet⁸) in rekening brengen van andere familieverbanden. Als een ouder andere kinderen ten laste heeft (bv. uit een vorige relatie), kan de Onderhoudsgeldcalculator hiermee rekening houden door ofwel een deel van het inkomen gelijk aan het leefloon voor een alleenstaande met kinderlast vrij te stellen van de berekening, ofwel door onderhoudsbijdragen voor kinderen uit een vorige relatie aan te geven. Bij de VOB-methode kan men kosten voor andere inwonende kinderen in rekening brengen door aan te geven welke ouder zorg draagt voor andere kinderen en wat de geboortedatum is van ieder kind. De onderhoudsbijdrage wordt dan berekend nadat de leeftijdsgebonden kost van het andere kind van het inkomen wordt afgetrokken. De andere methoden brengen de kost voor het onderhouden van kinderen uit andere relaties niet in rekening. Een nieuwe samenwoningrelatie wordt dan weer wel erkend in de VOB-methode, de Onderhoudsgeldcalculator, de methode Tremmery en de Pareto Simulator, in de vorm van een kostenbesparing. De VOB-methode, de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator voorzien de mogelijkheid om het financiële voordeel van het delen van kosten met een nieuwe partner als inkomenssoort aan te geven. Bij de Onderhoudsgeldcalculator is het bovendien mogelijk om het leefloon van een samenwonende te reserveren in plaats van het (hogere) bedrag voor alleenstaanden. Zo houdt men rekening met de kostendeling vanwege een nieuwe partner en blijft er een groter deel over voor de berekening. De Tremmery-methode laat tot slot toe om bij het ingeven van niet-samendrukbare of moeilijk vermijdbare kosten aan te geven welk percentage van deze kosten gedragen wordt door een derde, zoals vaak het geval is bij een inwonende partner.

Bespreking

Oudere kinderen gaan gepaard met hogere kosten, iets wat iedere methode aan de hand van stijgende leeftijdscoëfficiënten in rekening brengt. De maximumleeftijd (en dus de hoogste leeftijdscoëfficiënt) waarna de kinderkost en de onderhoudsbijdrage niet meer stijgen, verschilt echter van methode tot methode. Mensen met oudere kinderen hebben dan ook nood aan duidelijke informatie om te weten of een bepaalde methode al dan niet bruikbaar is in de

(8) Hiermee bedoelen we dat de methode hier concreet naar verwijst of er expliciet gegevens over opvraagt.

eigen situatie. Bij de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator is deze begrenzing duidelijk. In de Onderhoudsgeldcalculator krijgt de gebruiker een waarschuwing dat een leeftijd hoger dan 25 jaar automatisch beperkt wordt op 25 en in de Pareto Simulator kan men bij de berekening geen hogere leeftijd dan 25 jaar ingeven. Bij een manuele berekening met de methode Renard ziet men ook meteen dat de hoogste leeftijdscoëfficiënt 18 jaar bedraagt. Dit is echter niet gegarandeerd bij onlinerekentools waar mogelijk geen waarschuwing wordt gegeven bij het ingeven van een hogere leeftijd (bv. rekenblad van Leo Truyen⁹). Bij de VOB-methode wordt de begrenzing tot 18 jaar noch geëxpliciteerd op de FAQ-pagina, noch in de rekenmodule zelf. Wel wordt er een mogelijkheid voorzien om kosten voor hogere studies als buitengewone kost aan te geven, wat de begrenzing van de leeftijdscoëfficiënt enigszins corrigeert. Zonder duidelijke info hieromtrent is het echter mogelijk dat gebruikers ietwat blind vertrouwen stellen in de capaciteiten van de methode en de nood aan correctie over het hoofd zien.¹⁰ Het is tevens belangrijk dat een gebruiker weet in welke mate een methode rekening houdt met zijn gezinssituatie. De handleiding van de Pareto Simulator is de enige die de beperkingen van de methode in dit opzicht verduidelijkt, namelijk dat deze niet bruikbaar is in geval van verschillende verblijfsregelingen of bij een berekening voor meer dan vier kinderen (Pareto Services, 2016).

Vanwege de prevalentie van nieuw samengestelde gezinnen is de nood aan flexibiliteit in de berekening fel gestegen. Dit brengt concrete uitdagingen met zich mee. Enerzijds kan men stellen dat ieder kind, ongeacht uit welke relatie, gelijke rechten heeft op de financiële middelen van de ouder (Meyer, Cancian en Cook, 2005). Om te voorkomen dat er onvoldoende of beperkt inkomen overblijft voor andere kinderen na betaling van de onderhoudsbijdrage(n) kan men met de Onderhoudsgeldcalculator en de VOB-methode de kosten van andere kinderen op voorhand in rekening brengen. Anderzijds kan men stellen dat het reserveren van een deel van het inkomen voor andere kinderen oneerlijk is, gezien het voor het huidige kind tot een lagere onderhoudsbijdrage leidt (Cancian en Meyer, 2011). Men dient als gebruiker dus steeds een zorgvuldige afweging te maken of de berekening voldoet aan de noden van de eigen gezinssituatie. Hetzelfde doet zich voor bij aanwezigheid van een nieuwe partner. Zo voorzien de VOB-methode,

(9) <http://calc.oletr.net/renard.htm>.

(10) Ter vergelijking: in de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator worden de kosten van (hoger) onderwijs automatisch berekend boven op de basiskinderkosten.

Onderhoudsgeldcalculator, Tremmery-methode en Pareto Simulator de mogelijkheid om kostenbesparingen ten gevolge van een samenwoonrelatie in rekening te brengen, wat meer inkomen overlaat voor de berekening. Geen enkele handleiding bespreekt echter duidelijk hoe de aanwezigheid van andere kinderen de onderhoudsbijdrage precies beïnvloedt, noch wordt er toegelicht hoe de kostenbesparing of verhoging door een samenwoonrelatie bepaald kan worden. De handleiding van de Onderhoudsgeldcalculator licht wel de implicaties toe van het vrijstellen van een inkomensportie gelijk aan het leefloon met gezinslast of samenwonende (Gezinsbond, 2017a). Zulke informatie is belangrijk, aangezien onvoldoende inzicht in deze aanpassingen vragen en discussies kan doen rijzen bij ouders.

5.1.3. Handleiding

TABEL 3: TOEGANKELIJKHEID VAN DE HANDLEIDING(EN)

	Handleiding		Zonder aanschaf te consulteren
	Offline	Online	
Renard	Wetenschappelijke bronnen	Fora, websites	Ja
VOB	Wetenschappelijke bronnen	FAQ-webpagina	Ja
Gezinsbond	Toelichting bij invulvelden	Handleiding en verscheidene documenten en info	Online-documenten
Tremmery	Begeleidend boek bij cd-rom		Nee
Pareto	Toelichting bij invulvelden	FAQ-webpagina, toelichting bij invulvelden	FAQ-webpagina

Om gebruikers te begeleiden bij het correct invullen van de gevraagde gegevens, biedt iedere methode instructies of een handleiding. Over de methode Renard bestaat er uitgebreide (wetenschappelijke) literatuur die tot in detail de werking en parameters van de berekening toelicht (Renard, 1986, 2008; Renard en Onkelinx, 2005). Verder bieden verscheidene websites een (kort) overzicht van de werking van de formules. Bij de VOB-methode is er vanuit de onlinetoepassing weinig uitleg voorzien over de in te vullen gegevens. Wel kan de gebruiker op de bijbehorende website (en dus buiten de rekenmodule zelf) de 'Frequently Asked Questions' (FAQ-) pagina raadplegen, die uitleg biedt

over enerzijds de achterliggende berekeningswijze en anderzijds het gebruik van de online toepassing (Larcier Group, 2015a). Net zoals bij de basisformule Renard kan de gebruiker zich voor een meer diepgaande uitleg verdiepen in wetenschappelijke literatuur over de VOB-methode (Wustefeld, 2001; Wustefeld en Renard, 1996). De instructies bij de Onderhoudsgeldcalculator zijn zeer uitgebreid. Meerdere invulvelden zijn voorzien van een infoknop en men kan vanuit de calculator een volledige gebruiksaanwijzing downloaden. Verder vindt men op de site van de Gezinsbond de studie achter de Onderhoudsgeldcalculator, de variabele cijfers van het leefloon en de index, een uitgebreid voorbeeldoverzicht van voordelen aller aard, een rekenvoorbeeld om het persoonlijke voordeel van een firmawagen te bepalen en uitleg omtrent waar de inkomensgegevens voor de nacalculatie terug te vinden zijn op het aanslagbiljet (Gezinsbond, 2017b). Bij gebruik van het normeringsmodel Tremmery is men volledig aangewezen op het (Nederlandstalige) boek horende bij het rekenblad. Hierin vindt men, behalve de grondslag van de methode, een volledige gebruiksaanwijzing en uitgewerkt voorbeeld (Tremmery en Tremmery, 2005). De Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator tot slot incorporeren uitleg over aparte velden in de toepassing zelf aan de hand van infoknoppen. Bovendien biedt Pareto via een online FAQ-pagina info over de werking en het gebruik van de Simulator.

Bespreking

Beschikbaarheid van duidelijke en laagdrempelige informatie is cruciaal om te garanderen dat de gevraagde gegevens correct ingevuld worden. Tegelijk brengt een (te) uitgebreide toelichting het risico van overbelasting met zich mee. Het doornemen van extra documentatie vergt namelijk bijkomende aandacht en tijd van de gebruiker. Zo is het weinig waarschijnlijk dat de doorsnee gebruiker wetenschappelijke literatuur consulteert bij gebruik van de Renard- of VOB-methode. We verwachten dat informatie het makkelijkst aangeboden kan worden wanneer men met een online platform werkt, zoals bij de VOB-methode of de Pareto Simulator. De FAQ-pagina van de VOB-methode is echter beperkt tot enkele concrete vragen en biedt geen werkelijke 'stap-voor-stap'-begeleiding. De Pareto Simulator voorziet dan weer wel toelichting bij de in te vullen parameters in de toepassing, maar ook hier biedt de FAQ-pagina weinig achtergrondinformatie over de concrete verwerking of het belang van de gegevens. Wel geeft het als enige een overzicht van situaties waarin de methode niet of slechts beperkt bruikbaar is (Pareto Group, 2017). Het boek van de Tremmery-methode daarentegen is omvattend, maar slechts toegankelijk na aanschaf – wat een gebruiker verhindert om op voorhand de toepasselijkenheid van de methode te bepalen. De begeleiding bij de

Onderhoudsgeldcalculator is dan weer zowel uitgebreid als vrij te consulteren en bestaat uit verscheidene online documenten en hulpbladen. De Gezinsbond en Pareto tonen bovendien op hun website een overzicht van gelijkenissen en verschillen tussen beide rekenmethodes. Tot slot biedt de Gezinsbond aan de gebruikers van de Onderhoudsgeldcalculator technische ondersteuning via een telefonische helpdesk. De vraag is dan of gebruikers de tijd nemen om al deze info door te nemen en te gebruiken, of net belangrijke info mislopen in het ruime aanbod. Komen tot een evenwicht van voldoende en duidelijke informatie zonder de gebruiker te overstelpen is bijgevolg cruciaal.

5.1.4. Besluit

Bij het streven naar een uniforme berekeningsmethode is het nodig om een voor iedereen toegankelijk en bruikbaar instrument te bekomen. Momenteel zijn er echter heel wat praktische en inhoudelijke verschillen tussen de methoden die maken dat ze niet in alle gezinsituaties van toepassing zijn. De gebruiker dient daarom vooraf te kunnen beoordelen of een berekeningstool aansluit bij de eigen noden, wat dan weer een overzicht vereist van de eigenschappen en beperkingen van ieder instrument. Bij de Tremmery-methode is dit niet mogelijk zonder aanschaf en met uitzondering van de Pareto Simulator wordt dit in de vrij te consulteren handleidingen niet of slechts beperkt besproken. Tot slot benadrukken we dat voor een correct gebruik van eender welke methode een evenwicht vereist is tussen enerzijds voldoende, duidelijke informatie en anderzijds een eenvoudige, door iedereen bruikbare handleiding.

5.2. MIDDELEN

Het in kaart brengen van de ouderlijke middelen is een essentieel deel van de berekening van onderhoudsbijdragen, dat in iedere methode op een andere manier verloopt. We bespreken hier de werkbaarheid en transparantie van hoe het ouderlijk inkomen wordt bepaald aan de hand van vier deelaspecten: welke inkomensparameters worden opgevraagd, hoe wordt omgegaan met fiscale voordelen en overheidstegemoetkomingen, of en hoe inkomensbescherming plaatsvindt en tot slot of en hoe er correcties zijn voor extreme inkomens.

5.2.1. Inkomensparameters

TABEL 4: INKOMENSPARAMETERS

	Beroepsinkomen		Extra	(On)roerend inkomen
	Loon	Voordelen		
Renard	X			
VOB	X	X*	X	X
Gezinsbond	X	X	X	X
Tremmery	X	X*	X*	X*
Pareto	X	X	X*	X*

* Niet expliciet.

Artikel 203, §2 van het Burgerlijk Wetboek omschrijft inkomen of “middelen” als alle beroepsinkomsten, roerende en onroerende inkomsten van de ouders, alsook alle voordelen en andere middelen die hun levensstandaard en die van hun kinderen waarborgen. Tabel 4 toont dat met uitzondering van de basisformule Renard alle methoden deze inkomens in beschouwing nemen. De wijze waarop dit gebeurt, verschilt echter sterk.

Alle methoden vragen het beroepsinkomen, zijnde het totale bedrag dat men uit een beroep en/of als vervangingsinkomen ontvangt. Met uitzondering van de basisformule Renard wordt dit in alle methoden aangevuld met voordelen aller aard en/of bijkomende inkomens. Zo kan men in de VOB-methode een ‘andere inkomenssoort’ toevoegen en aanvullende voordelen ingeven. Hier staan voordelen aller aard niet expliciet bij, maar wel o.a. voordelen in natura, de afwezigheid van woonkosten, het delen van kosten met een nieuwe partner en fiscale winsten. De Onderhoudsgeldcalculator vraagt boven op het netto belastbare beroepsinkomen de vrijstelling voor woon-werkverkeer, het afzonderlijke belastbare inkomen aan de gemiddelde aanslagvoet van het huidige zowel als het vorige jaar, de bijkomende interestaftrek voor nieuwbouw of verbouwing en de belastingteruggave en -opleg, alsook de ingehouden bedrijfsvoorheffing en de bijzondere bijdrage sociale zekerheid van iedere ouder. Wat voordelen aller aard betreft, kan de Onderhoudsgeldcalculator het voordeel uit privégebruik van een bedrijfswagen berekenen aan de hand van de cilinderinhoud van de wagen en het aantal afgelegde kilometers en vraagt het naar maaltijdcheques, echocheques en andere geschenkcheques, alsook de belwaarde van een door het werk aangeboden gsm, het voordeel

aan groepsverzekering en andere (zelf in te vullen) voordelen. De Tremmery-methode¹¹ vraagt behalve het beroepsinkomen het aantal betaalde maanden en voorziet aparte vakken voor aanvullende premies en vervangingsinkomens. Andere inkomsten kan men ingeven bij 'neveninkomsten'. In de Pareto Simulator tot slot kan men het vakantiegeld, de dertiende maand en het voordeel van een bedrijfswagen laten simuleren, bonussen en premies ingeven en overige voordelen (maar niet gedetailleerd per soort) en/of inkomsten aangeven.

De roerende en onroerende inkomsten komen in de basisformule van de methode Renard niet aan bod. Bij de andere methoden is dit wel het geval, zij het op uiteenlopende manieren. De VOB-methode laat toe onroerende en roerende inkomsten als specifieke categorie van 'andere inkomenssoort' aan te geven. De Onderhoudsgeldcalculator vraagt ook beide op. De huurinkomsten worden automatisch verminderd met een forfaitaire kost van 40%, terwijl de roerende inkomsten kunnen verminderd worden met de innings- en bewaarkosten en de betaalde roerende voorheffing. Bij de Pareto Simulator zijn er geen aparte vakken voor deze inkomsten en kan men ze slechts onder 'overige voordelen en inkomsten' aangeven. Hetzelfde geldt voor de Tremmery-methode, waar men gebruik kan maken van het vak 'neveninkomsten'.

Bespreking

In het kader van werkbaarheid bespreken we hier de omvang en de complexiteit van de inkomensparameters van de verschillende methoden. In de basisformule van de methode Renard wordt slechts het beroepsinkomen van iedere ouder opgevraagd zonder onroerende, roerende of andere inkomsten in rekening te brengen. Hoewel het opvragen van slechts één inkomensgegeven makkelijk lijkt in termen van werkbaarheid, kan het onbegrip en een gevoel van oneerlijkheid opwekken. Het is mogelijk dat een ouder geniet van bepaalde (on)roerende of extra inkomsten die zijn/haar draagkracht significant verhogen en, zonder deze in rekening te nemen, een evenredige bijdrage in het onderhoud van het kind voorkomen (Brouwers, 2010a). Men zou dit kunnen oplossen door alle individuele inkomensbronnen op te tellen en te vertrekken vanuit ieders resulterende totaal. Een enkele inkomensparameter is hoe dan ook een complex gegeven als de methode geen overzicht geeft van wat er allemaal als (bijkomend) inkomen geldt. Een gelijkaardig probleem stelt zich bij de

(11) Voor loontrekkenden; voor zelfstandigen is er een andere inkomensberekening.

Tremmery- en Pareto-methoden. Hoewel de handleidingen aangeven dat (on)roerend inkomen respectievelijk bij 'neveninkomsten' en 'overige voordelen' kan worden ingevuld, leidt de afwezigheid van expliciete ruimte voor deze parameters mogelijk tot vage interpretaties en oeverloze discussies. Dit creëert een paradox, waarbij het eenvoudig houden van een methode in termen van het aantal parameters net complexiteit kan creëren. Bij de VOB-methode voorziet men daarom de mogelijkheid 'andere inkomenssoorten' in te vullen, waarbij (on)roerende inkomsten en allerlei voordelen als expliciete categorieën worden aangegeven. Dit is nog concreter in de Onderhoudsgeldcalculator, waarbij (on)roerende inkomsten en een groot aantal voordelen alle aard expliciet worden opgevraagd.

Desondanks kunnen we niet zomaar stellen dat het (expliciet) opvragen van meer variabelen de 'betere' aanpak is. Net zoals de complexiteit van een beperkt aantal parameters de werkbaarheid kan reduceren, is dit ook zo voor een uitgebreide lijst van eenvoudige gegevens: er is namelijk extra inzet, aandacht en voorzichtigheid van de gebruiker vereist. Men verliest hierdoor mogelijk inzicht in het belang of nut van ieder apart onderdeel en loopt het risico op onbegrip over hoe en waarom alle gegevens ingevuld dienen te worden. In beide gevallen is er daarom heldere en voldoende uitgebreide begeleiding nodig. Dit brengt ons tot de bespreking van transparantie. Bij de basisformule Renard ontbreekt een eenduidige handleiding, gezien de gebruiker voor bijkomende uitleg over de inkomensparameter zelf op zoek dient te gaan doorheen beschikbare literatuur en websites. Hiermee riskeert men tegenstrijdige interpretaties of complexe informatie te vinden, wat onduidelijkheid in de hand werkt. Bij de vernieuwde VOB-methode kan men de bijhorende FAQ-pagina consulteren. Wat inkomen betreft, is de toelichting echter beperkt. Er wordt gesteld dat ouderlijke middelen meer kunnen inhouden dan het loon en (on)roerend inkomen, maar er staan slechts enkele voorbeelden van voordelen in natura. Het belang van het invullen van andere inkomsten wordt benadrukt, maar zonder toelichting over hoe men bijvoorbeeld het financiële voordeel van het betrekken van een afbetaalde woning kan aangeven (Larcier Group, 2015a). Zonder toelichting zijn deze bijkomende inkomensparameters tamelijk complex en worden ze mogelijk overgeslagen. De FAQ en info bij de Pareto Simulator is uitgebreider en legt per inkomensveld uit wat net gevraagd wordt. Het is evenwel niet duidelijk hoe men bijkomende inkomensgegevens dient aan te geven en over voordelen aller aard is de toelichting opnieuw beperkt (Pareto Services, 2016). Het boek van de methode Tremmery is gedetailleerd in het toelichten van waarom en hoe men ieder element dient in te vullen. Ook hier is er echter beperkte toelichting over wat er onder

‘neveninkomsten’ valt en het belang van het aangeven van andere inkomsten wordt zelfs helemaal niet benadrukt (Tremmery en Tremmery, 2005). De Onderhoudsgeldcalculator tot slot biedt de meest uitgebreide documentatie bij het invullen van de inkomensgegevens: een gedetailleerde handleiding, een omvangrijke lijst met mogelijke voordelen aller aard en toelichting waar men op het aanslagbiljet ieder in te vullen inkomensgegevens terugvindt (Gezinsbond, 2017b). De omvang en duidelijkheid in acht nemend, overtreft de documentatie bij de Onderhoudsgeldcalculator de andere methoden dan ook op het vlak van transparantie. Net zoals bij werkbaarheid stellen we hier echter in vraag of ‘meer’ steeds ‘beter’ is. Bijkomende documentatie en info vergen namelijk extra aandacht en tijd van de gebruiker, wat vanaf een bepaald punt mogelijk ten koste gaat van werkbaarheid. Een evaluatie van deze methoden loopt dan ook spaak zonder aandacht voor de wisselwerking tussen werkbaarheid en transparantie.

5.2.2. Fiscale voordelen en overheidstegemoetkomingen

TABEL 5: FISCALE VOORDELEN EN OVERHEIDSTEGEMOETKOMINGEN

	Fiscaal voordeel kind ten laste	Fiscale aftrekbaarheid	Andere fiscale voordelen	Kindergeld	Studietoelagen
Renard				X	
VOB	X*	X*	X*	X	
Gezinsbond	X	X	X	X	X
Tremmery	X		X	X	
Pareto	X	X		X	X

* Niet expliciet.

Het grootbrengen van kinderen heeft fiscale implicaties die bovendien kunnen wijzigen na een relatiebreuk. Zo geven kinderen ten laste een belastingvoordeel in de vorm van een gezinskorting op de ingehouden bedrijfsvoorheffing, als voorschot op het uiteindelijke belastingvoordeel dat pas integraal op het aanslagbiljet wordt toegekend (FOD Personeel en Organisatie, 2016). Het is mogelijk dat een kind na een relatiebreuk fiscaal ten laste wordt van de andere ouder waardoor deze gezinskorting tijdens de berekening moet worden toegekend aan de andere ouder (Coemans, 2010). De FAQ van de VOB-methode stelt dat de gebruiker dit fiscale voordeel kan laten meetellen door het betrokken bedrag als ‘ander inkomen’ voor de ene en ‘buitengewone

last' voor de andere ouder in te geven. De Onderhoudsgeldcalculator berekent deze correctie zelf op basis van de burgerlijke staat, de aanvullende gemeentebelasting en het aantal kinderen fiscaal ten laste voor en na de scheiding. Het is tevens mogelijk om rekening te houden met het gegeven dat een kind met een handicap in het gezin dubbel telt voor het belastingvoordeel voor kinderen fiscaal ten laste. De Tremmery-methode vraagt, behalve het gewone maandloon, tevens het maandloon na wijziging van de personen ten laste op. Bij de Pareto Simulator tot slot geeft men aan bij welke ouder het kind ten laste is na de relatiebreuk en op het einde van de berekening krijgt men het resulterende fiscale (on)evenwicht te zien tussen de ouder die het kind fiscaal ten laste heeft en de ouder die de betaalde onderhoudsbijdragen voor 80% fiscaal kan aftrekken.

Teneinde het maximale fiscale voordeel te berekenen, simuleert de Onderhoudsgeldcalculator de hoogste aanslagvoet van toepassing op iedere ouder. Bij de Pareto Simulator kan de gebruiker de hoogste aanslagvoet zelf bepalen aan de hand van een raming op basis van het ingevoerde netto-inkomen. In de Onderhoudsgeldcalculator en in de Pareto Simulator kan de gebruiker tevens het tarief van de gemeentebelasting invullen. Daarvoor voorziet de Onderhoudsgeldcalculator een link naar de tabel met de tarieven van de gemeentebelastingen per gemeente op de website van de FOD Financiën (Gezinsbond, 2017a). In principe houden noch de Tremmery-methode, de basisformule van de methode Renard of de vernieuwde VOB-methode rekening met dit fiscale voordeel. De FAQ van de VOB-methode suggereert wel een manuele correctie door een bijkomende inkomenssoort aan te geven voor de ouder die het fiscale voordeel geniet.

Verder zijn er andere fiscale voordelen die door sommige methoden in rekening worden gebracht, zoals de belastingvermindering voor het gebruik van kinderopvang in de Onderhoudsgeldcalculator of de verhoging van de belastingvrije som voor kinderen jonger dan 3 jaar voor wie geen kinderopvang wordt betaald in de methode Tremmery. Tot slot vraagt iedere methode hoeveel kinderbijslag door welke ouder wordt ontvangen, hetzij globaal voor alle kinderen (Renard, VOB, Gezinsbond en Pareto), hetzij per kind (Tremmery en optie bij Gezinsbond); de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator vragen ook de school- en studietoelage per kind.

Bespreking

Het verrekenen van de fiscale voordelen draagt bij tot een preciezere inkomensverdeling tussen beide ouders. Tegelijk zorgt het voor bijkomende

parameters die, gezien hun fiscale implicaties, vaak niet intuïtief begrijpelijk zijn. Dit maakt de berekening ingewikkelder en minder inzichtelijk, wat ten koste gaat van werkbaarheid (Brouwers, 2013). De VOB-methode weerhoudt zich er daarom van om fiscale gegevens expliciet in rekening te brengen. De FAQ-pagina stelt dat men desgewenst manueel het inkomen kan aanpassen (Larcier Group, 2015a) maar dit vergt kennis van het fiscale systeem en een tijdsinvestering die niet alle ouders willen of kunnen maken. Daarbij stelt zich de vraag hoe ver men fiscale correcties kan of moet doortrekken. Zo zijn er heel wat fiscale voordelen die mogelijk niet in rekening worden gebracht, zoals de extra belastingvermindering bij hypothecaire leningen, de belastingvermindering voor het gebruik van kinderopvang, de verhoging van de belastingvrije som voor kinderen met een handicap of een aandoening, enz. (Coemans, 2010). Alleen de Onderhoudsgeldcalculator biedt de mogelijkheid om met deze laatste twee belastingvoordelen rekening te houden, maar niet met het eerste. Een ouder die hier recht op heeft, kan het oneerlijk vinden dat slechts met een beperkt deel van fiscale voor- en nadelen rekening wordt gehouden. Vanwege de complexiteit van deze fiscale aanpassingen is het bovendien moeilijk om hun verrekening transparant toe te lichten of weer te geven. Alleen de Pareto Simulator geeft bij de resultaten een uitgebreid overzicht van de beste fiscale optimalisatie.

Alle methoden wijzen op het belang van het invullen van de kinderbijslag ter berekening van het volledige gezinsinkomen. Wel ontvingen de methode Renard en de VOB-methode (en onrechtstreeks ook de Pareto Simulator) eerder de kritiek dat zij slechts het globale bedrag opvragen en ieder kind hier een gemiddelde van toekennen (Coemans, 2010). Brouwers (2013) stelt echter dat kinderbijslag veelal niet gereserveerd wordt ten voordele van dat specifieke kind, maar integraal bij het gezinsinkomen wordt gevoegd. Bovendien zou het oneerlijk zijn om een tweede kind meer individuele kinderbijslag toe te kennen terwijl het eerste minder ontvangt. Wel is het zo dat indien kinderen niet dezelfde hoofdverblijfplaats hebben, men het individuele bedrag aan kinderbijslag nodig heeft om de correcte onderhoudsbijdrage te berekenen voor ieder kind (Tremmery en Tremmery, 2005). In deze situatie is men dus beter gediend met de Tremmery-methode en de Onderhoudsgeldcalculator, gezien men daar per kind de kinderbijslag kan ingeven. Verder vragen slechts de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator de ontvangen school- en studietoelagen, hoewel dit in voorkomend geval een niet te onderschatten besparing kan zijn op de kinderkost. Indien ouders overeenkomen dat één partij alle schoolkosten zal betalen terwijl deze kost eigenlijk gedekt wordt

door een studietoelage, draagt deze ouder niet evenredig bij in de kost van het kind.

Het is belangrijk dat men als gebruiker inziet hoe deze school- en studietoelagen verrekend worden. In de handleiding van de Pareto Simulator staat dat de kinderbijslag en school- en studietoelagen alleen verrekend worden bij de kosten van het kind en geen invloed hebben op de kostenverdeling tussen ouders (Pareto Services, 2016). De Onderhoudsgeldcalculator verduidelijkt dat beide overheidsbijdragen bij het totale gezinsinkomen geteld worden, deel uitmaken van het inkomen waarop de kost van een kind wordt berekend en nadien afgetrokken worden van de uiteindelijke kost van het kind. De kinderbijslag heeft dan weer geen impact op de procentuele inkomstenverdeling tussen beide ouders.

5.2.3. Inkomensbescherming en draagkracht

De basisformule van de methode Renard gebruikt het volledige inkomen voor de berekening. Dit heeft twee nadelen. Ten eerste loopt men hiermee het risico dat mensen met een heel laag inkomen een zodanig hoge onderhoudsbijdrage moeten betalen dat ze te weinig overhouden om in hun eigen onderhoud te voorzien. Ten tweede leidt het tot ongelijke bijdrageverhoudingen. Stel dat de ene ouder 1.000 EUR en de andere ouder 2.000 EUR verdient, terwijl ze beiden 500 EUR kosten hebben iedere maand. Het zou onfair zijn om de eerste ouder een derde van de onderhoudsbijdrage aan te rekenen, gezien hij/zij na het betalen van de eigen kosten minder overhoudt dan de tweede ouder (Brouwers, 2010a; Tremmery en Tremmery, 2005). Vanuit de opvatting dat iedereen recht heeft op een menswaardig bestaan, voorzien sommige andere methoden de mogelijkheid een deel van het inkomen te reserveren voor de ouder zelf. Bij de VOB-methode is er geen expliciete inkomensbescherming voorzien, maar men kan 'uitzonderlijke lasten' aangeven die dan van het inkomen worden afgehouden voor de berekening. In de Pareto Simulator kan men aangeven of de ouders na de scheiding alleen wonen, waarna de meerkost van het leven als alleenstaande (versus samenwonende) op niveau van de EU SILC-armoederempel van het inkomen wordt afgetrokken. Deze optie heeft men ook bij de Onderhoudsgeldcalculator, boven op de optie om een minimale levensbehoefte te reserveren gelijk aan het actuele leefloon of de armoederisicodrempel voor een alleenstaande. Van het totale inkomen van iedere ouder kan men ofwel het leefloon voor een alleenstaande met of zonder gezinslast ofwel het leefloon van een samenwonende aftrekken. Zo houdt men rekening met kosten voor andere (niet-gemeenschappelijke) kinderen of de schaalvoordelen door het samenleven met een nieuwe partner (Coemans en

Windey, 2004). Terwijl de gebruiker in de voorgaande methoden zelf kan kiezen al dan niet een persoonlijke reserve te weerhouden, is dit automatisch ingebed in de berekening van de Tremmery-methode. Vanuit de premisse dat apart gaan wonen een onvermijdelijke kostenverhoging met zich meebrengt, wordt op basis van het inkomensdeciel en het aantal gemeenschappelijke kinderen niet-samendrukbare kosten berekend (zoals huur- of hypotheekkosten, grondlasten en verzekeringen) die van het inkomen worden afgehouden (Tremmery en Tremmery, 2005b). Bovendien kan de gebruiker ook zelf moeilijk vermijdbare kosten in rekening brengen, zoals leningen en beroepskosten, die tevens van het inkomen worden afgetrokken om het “draagkrachtige” inkomen te bepalen.

Bespreking

De FAQ van de VOB-methode vermeldt dat hoewel met de methode geen kosten van het dagelijkse leven in rekening gebracht kunnen worden, men buitengewone lasten kan aangeven die het inkomen reduceren. Er wordt echter weinig inzicht geboden in wat als ‘oude schulden’ of ‘andere kosten’ kan tellen. De enige gegeven richtlijn is dat de last onafhankelijk moet zijn van de wil van de gebruiker, met als voorbeeld een aanzienlijke schuldenlast ten gevolge van een ongeval of faillissement (Larcier Group, 2015a). Bij de Onderhoudsgeldcalculator dient de gebruiker de actuele gegevens van de Belgische leeflonen zelf op te zoeken op de site van de Gezinsbond en deze in te vullen bij aanvang van de berekening. Hoewel zo eenvoudig en snel updates voorzien kunnen worden van het leefloon, impliceert dit – ten nadele van werkbaarheid – opnieuw dat de gebruiker extra documentatie nodig heeft. Bij de Pareto Simulator en bij de Onderhoudsgeldcalculator is de hoogte van de meerkost voor alleenstaanden gegeven, waardoor de gebruiker slechts moet aangeven of hij er wel of niet rekening mee wenst te houden. Zowel in de VOB-methode, Onderhoudsgeldcalculator als de Pareto Simulator kan men vrij kiezen om deze reserves in rekening te brengen. Indien men zich verplicht voelt (door de andere ouder, door schuldgevoelens over de relatiebreuk, ...) om volledig in het voordeel van het kind te denken en geen rekening te houden met een eigen bestaansminimum, kan dit evenwel tot grote problemen leiden bij ouders met een laag inkomen. De handleidingen van de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator verduidelijken daarom het belang van het bestaansminimum, zodat een gebruiker duidelijk het doel van een reserve begrijpt. In de methode Tremmery wordt het draagkrachtige inkomen automatisch berekend, zonder toestemming of extra input te vereisen van de gebruiker. Hoewel men manueel de niet-samendrukbare kosten op nul kan zetten, is het principe van draagkracht en persoonlijke reserve een

belangrijk en uitgebreid toegelicht uitgangspunt van deze methode (Tremmery en Tremmery, 2005).

Het is als gebruiker belangrijk om inzicht te hebben in de implicaties van inkomensbescherming en draagkrachtig inkomen. Zo is bij de Onderhoudsgeldcalculator, de Pareto Simulator en de methode Tremmery het draagkrachtige inkomen slechts bepalend voor een evenredige verdeling van de kinderkost tussen de ouders. De handleidingen maken duidelijk dat de kost van het kind berekend wordt op basis van het volledige gezinsinkomen, voor enige aftrek van een ouderlijk reserve (Coemans, 2010; Pareto Services, 2016; Tremmery en Tremmery, 2005). Dit is niet het geval in de VOB-methode. De FAQ laat echter na om te melden dat dit niet alleen de kostenverdeling tussen de ouders, maar ook de kosten van het kind beïnvloedt. Deze worden dan berekend op basis van het draagkrachtige in plaats van het totale inkomen, waardoor het in acht nemen van bijkomende lasten in casu leidt tot een lagere onderhoudsbijdrage (Larcier Group, 2015a). In de Onderhoudsgeldcalculator kan de gebruiker er zelf voor kiezen om deze ouderlijke reserve ook vrij te stellen in de berekening van de kinderkosten, teneinde onrealistisch hoge kinderkosten te vermijden.

Tot slot kan een (schijnbaar) onevenwicht tussen de gevraagde inkomens- en uitgavenbronnen discussie opwekken tussen de ouders. In de Tremmery-methode zien we bijvoorbeeld dat er heel gedetailleerde kosten ingegeven kunnen worden, terwijl de vagere inkomensparameters (zie supra) er mogelijk toe leiden dat bepaalde inkomsten vergeten worden. Hoewel het in rekening brengen van onevenredig verdeelde lasten (bv. gedeelde leningen die verder afbetaald worden door één ouder) cruciaal is voor een billijke berekening, dient men als gebruiker evenzeer waakzaam te zijn voor een overmatige inkomensbescherming.

5.2.4. Extreme inkomens

TABEL 6: CORRECTIE VOOR EXTREME INKOMENS

	Hoge inkomens	Lage inkomens
Renard		
VOB	X	
Gezinsbond	X	X
Tremmery	X	X
Pareto		

De kost van een kind wordt berekend in verhouding tot het gezamenlijke inkomen van de ouders. Naarmate men een hogere levensstandaard geniet, geeft men meer uit aan kinderen. Omgekeerd geldt dat gezinnen met een lager inkomen minder aan kinderen besteden (Brouwers, 2013). Bij extreem hoge of extreem lage inkomens geeft dit echter een vertekend beeld. Zo bekomt men met de basisformule van de methode Renard enorm hoge bedragen voor gezinnen met hoge inkomens, net omdat de berekening uitgaat van een lineaire stijging in uitgaven voor kinderen. Deze veronderstelling blijkt niet correct te zijn. Gezinnen in een sterkere financiële situatie sparen meer, waardoor er in realiteit minder budget vrij is voor kinderen dan wat er in de berekening van de onderhoudsbijdrage wordt opgenomen (Renard en Onkelinx, 2005). De VOB-methode incorporeert daarom een inkomensplafond. Wanneer het individuele inkomen hoger is dan 4.000 EUR, wordt al wat deze limiet overtreft slechts aan 20% in rekening gebracht. Met andere woorden: een inkomen van 5.000 EUR wordt omgezet naar $4.000 \text{ EUR} + (20\% \times 1.000 \text{ EUR}) = 4.200 \text{ EUR}$ (Wustefeld, 2001). De Onderhoudsgeldcalculator voorkomt het te excessief uitvallen van onderhoudsbijdragen bij hoge inkomens door gebruikers een absoluut of procentueel spaarbedrag te laten ingeven dat volledig vrijgesteld wordt van de berekening (Coemans, 2010). De Pareto Simulator heeft geen ingebouwde begrenzing voor hoge inkomens, maar de handleiding raad aan om bij een inkomen dat sterk afwijkt van het Belgische gemiddelde (3.500 EUR) een correctie toe te passen (Pareto Services, 2016).

Bij zeer lage inkomens is het reserveren van een bestaansminimum een eerste beschermingsmechanisme (zie supra). Indien beide ouders over een laag, weinig verschillend inkomen beschikken, loopt men evenwel het risico op een 'alles of niets'-scenario, waarbij de ouder met het alsnog hoogste inkomen alle kosten op zich krijgt (Coemans en Windey, 2004). De Onderhoudsgeldcalculator waarschuwt daarom dat de procentuele inkomensverdeling kan leiden tot

incorrecte resultaten indien de som van de maandinkomens lager is dan tweemaal het leefloon van een alleenstaande met gezinslast. Bij lage inkomens treedt er een verdragingsmechanisme in werking waarbij de verrekening van het leefloon geleidelijk wordt afgebouwd. Zo vermijdt men bruuske overgangen in de verdeling van de kosten tussen beide ouders waarbij een van beide ouders nagenoeg alle kosten zou moeten dragen (Gezinsbond, 2017a).

De afwijkende berekening van de kinderkost in de methode Tremmery maakt dat er in principe sowieso een correctie gebeurt. Op basis van het gezinsinkomen wordt men namelijk ingedeeld in een van de tien inkomensdecielen, gebaseerd op de inkomensverdeling van de gehele bevolking. Bij ieder deciel hoort een gemiddeld uitgavenpatroon dat bepaalt hoeveel men binnen dat deciel aan kinderen besteedt. Het hebben van een extreem hoog dan wel extreem laag inkomen heeft bijgevolg geen invloed op de kinderkost voorbij de grenzen van het bijbehorende deciel. Kinderen wier ouders een (erg) laag inkomen hebben, zijn verzekerd van een minimumbudget terwijl via het principe van niet-samendrukbare kosten (zie supra) ouders met een laag inkomen beschermd worden tegen onevenredig hoge uitgaven (Tremmery en Tremmery, 2005).

Bespreking

De Onderhoudsgeldcalculator topt hoge inkomens af via een spaarquote, maar bepalen hoeveel men na de breuk kan of zal sparen is niet eenvoudig. Bovendien brengt dit gevaar op misbruik met zich mee, gezien men op deze manier de resulterende onderhoudsbijdrage sterk kan manipuleren (Coemans, 2010). Zowel in de handleiding als in de berekening (aan de hand van een waarschuwingsscherm) wordt hier dan ook expliciet op gewezen (Gezinsbond, 2017a). Een mogelijk meer werkbare oplossing is bijvoorbeeld op voorhand excessief hoge inkomens herleiden tot een lager bedrag of een hoger gedeelte slechts voor een bepaald percentage te laten meetellen (Brouwers, 2013). Dit gebeurt automatisch in de VOB-methode en wordt duidelijk toegelicht op de FAQ-pagina. Bij de Pareto Simulator raadt de handleiding een correctie aan, maar geeft geen aanwijzing over hoe dit dient te gebeuren. De interne logica van de Tremmery-methode tot slot zorgt voor een impliciete correctie op extreme inkomens en staat duidelijk beschreven in de handleiding (Tremmery en Tremmery, 2005).

5.2.5. Besluit

Elke berekeningsmethode bepaalt de ouderlijke middelen op een eigen manier. Zo zien we sterke verschillen in de inkomensparameters en (fiscale) voordelen betrokken in de berekening, alsook hoe expliciet deze worden opgevraagd. We

zagen ook risico's in termen van werkbaarheid, zowel vanwege de investering vereist voor het invullen van vele, eenvoudige gegevens, als vanwege onduidelijkheid bij het samenvatten van inkomen in een of enkele parameters. Voor een correct gebruik van de methoden is daarom transparantie, via goede en duidelijke instructies, van groot belang. Dit is niet alleen essentieel om te begrijpen wat de gevraagde parameters betekenen of waar men de info kan halen, maar ook om te begrijpen hoe men zelf wijzigingen kan doorvoeren en wat hier de (mogelijk nefaste) gevolgen van zijn. Toelichting over het aanpassen van het inkomen in het kader van fiscale optimalisaties, de financiële implicaties van het reserveren van inkomen voor de eigen noden van de ouders en de correctie van extreme inkomens is echter vaak beperkt. Anderzijds brengt een te uitgebreide handleiding mogelijk werkbaarheid in het gedrang. Zodus gaan werkbaarheid en transparantie hand in hand waarbij men, rekening houdend met de omvang en inhoud van de gevraagde gegevens, met uitgebreide maar bevattelijke instructies een evenwicht kan bereiken.

Hoe de methoden met inkomensgegevens omgaan, belicht tot slot verschillen in hun (theoretische) uitgangspunten. Zo acht de ene methode inkomensbescherming belangrijk voor een menswaardig bestaan, terwijl de andere dit niet doet om net de berekening volledig 'in functie van het kind' te stellen. Sommige methoden geven de gebruiker hier zelf een vrije keuze in. Hoewel dit flexibel oogt, doet dit vragen rijzen met betrekking tot de objectiviteit van de berekening. Om werkelijk tot een uniforme methode te komen, is eenduidigheid over zulke fundamentele aspecten van groot belang.

5.3. KOST VAN HET KIND

Na het vaststellen van het gezinsinkomen volgt het tweede luik in de berekening: het bepalen van de totale kinderkost. Hiervoor bevinden zich achter iedere methode rekenmodules die aan de hand van de leeftijdscoëfficiënten van de kinderen, het ouderlijke inkomen en het aantal kinderen in het huishouden de werkelijke kinderkost bepalen. Vaak kan de gebruiker zelf bijkomende gegevens ingeven of aanpassingen doen die een weerslag hebben op de resulterende kinderkost en de evenredige verdeling van deze kost tussen de ouders. Ook hier is een evaluatie van de werkbaarheid en transparantie bijgevolg nuttig.

5.3.1. Uitgavenposten

TABEL 7: BEPALEN VAN DE KINDERKOST

	Opsplitsing uitgavenposten	Onderscheid verblijfs-(on)afhankelijk	Aanpassing hoogte uitgaven	Aanpassing kosten-verhouding	Inkomens-onafhankelijke kosten
Renard					
VOB	X	X*		X*	
Gezinsbond	X	X	X	X	X
Tremmery	X	X	X	X	X
Pareto	X	X	X		X

* Via selectie.

De basisformule van de Renard-methode berekent de kost van een kind als één geheel waar de gebruiker zelf niets meer aan kan wijzigen. Bovendien wordt de totale kost beschouwd als ‘verblijfsgebonden’, wat betekent dat als een kind 30% van de tijd bij ene ouder blijft, deze ouder ook wordt geacht 30% van de totale kinderkost in natura te dragen. De andere methoden zijn verfijnder en voorzien zowel een opsplitsing van de kinderkost in meerdere uitgavenposten als een onderscheid tussen verblijfsgebonden en niet-verblijfsgebonden kosten. Zo deelt de VOB-methode de totale kinderkost op in voeding en lichaamsverzorging, huisvesting, vervoer en communicatie, kledij en persoonlijke voorwerpen, onderwijs en uitgaven voor gezondheidszorg, cultuur/recreatie en toerisme en andere goederen en diensten. De gebruiker kan hierbij zelf aanvinken welke uitgavenposten verblijfsgebonden zijn. Bij de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator bestaat er een gelijkaardige opdeling naar verblijfsgebonden en niet-verblijfsgebonden kosten. Kosten voor wonen, energie, voeding en lichaamsverzorging zijn verblijfsgebonden kosten, terwijl kledij, gezondheidszorg, vervoer, communicatie en ontspanning niet-verblijfsgebonden zijn. Beide methoden berekenen tevens de schoolkost en laten de gebruiker toe bijkomende inkomensposten aan te geven. De Tremmery-methode berekent eerst de kost voor wonen en nutsvoorzieningen van het kind ten laste van iedere ouder, met vervolgens een categorie verblijfsgebonden kosten: voeding, vervoer en communicatie, zakgeld, ontspanning, reizen en gewone medische kosten. Hieraan kan de gebruiker zelf uitgaven voor kinderopvang toevoegen. Daarna worden verblijfsafhankelijke kosten berekend, opgedeeld naar kosten afhankelijk van de levensstandaard (kledij, lichaamsverzorging, buitengewone medische

kosten en de zelf in te vullen buitengewone schoolkosten) en onafhankelijk van de levensstandaard (schoolkosten).

Het is mogelijk dat de werkelijke kost afwijkt van wat er wordt berekend. Zowel in de Pareto Simulator, de Onderhoudsgeldcalculator als de Tremmery-methode kan men daarom de statistisch berekende kost van iedere uitgavenpost vervangen door een reëel (hoger of lager) bedrag. In de Onderhoudsgeldcalculator en in de Tremmery-methode kan men dit voor ieder kind apart doen en men laat ouders per niet-verblijfsgebonden kost het percentage aangeven dat iedere ouder in natura op zich zal nemen, waardoor deze verdeling per post kan verschillen. De Pareto Simulator berekent slechts het totaal per uitgavenpost over alle kinderen heen en veronderstelt dat de ouder bij wie het kind gedomicilieerd is, alle gewone niet-verblijfsgebonden kosten op zich neemt. In de Onderhoudsgeldcalculator wordt de totale kost automatisch beperkt tot het beschikbare gezinsinkomen, na eventuele vrijstellingen van een bepaald inkomensgedeelte in de kostenberekening. Men kan tevens kiezen om de totale kost automatisch over de verschillende posten te verdelen volgens het gemiddelde uitgavenpatroon van Vlaanderen, Wallonië, Brussel of België, ofwel om de verdeling van de Pareto Simulator te gebruiken.¹² Met de VOB-methode tot slot kan de hoogte van de kosten of de kostenverhouding niet vrij aangepast worden. Wel kan de gebruiker kiezen tussen de gemiddelde kostenverhouding uit verschillende jaaronderzoeken van de FOD Economie, opgesplitst naar gewest.

De basisformule Renard en de VOB-methode berekenen alle kosten op basis van het totale inkomen. In de andere methoden worden sommige uitgaven – zoals de schoolkost, extra medische kosten en kinderopvang – beschouwd als inkomensonafhankelijk, vanuit de verwachting dat deze kosten niet stijgen of dalen naargelang van het inkomen (toelagen en kortingen terzijde) (Coemans, 2010). Voor het bepalen van de studiekost wordt dan het studiejaar van het kind opgevraagd, waaraan een gemiddelde kost wordt gekoppeld. De Onderhoudsgeldcalculator is hierin het meest gedetailleerd. Vanaf het kleuteronderwijs kiest men een exact studiejaar, het middelbare onderwijs is opgedeeld in drie graden met onderscheid tussen ASO, BSO, TSO en KSO en bij zowel hoger onderwijs als universiteit kan men ofwel 1 ofwel 2 cycli kiezen, al dan niet met verblijf op kot. In de Tremmery-methode kan men

(12) Gegevens van de Huishoudbudgetonderzoeken van de Dienst Statistiek van de FOD Economie.

kiezen tussen niet schoolgaand, kleuter- of basisonderwijs, het jaar van het middelbare onderwijs of universitaire dan wel hogeschoolstudies, al dan niet met verblijf op kot. De Pareto Simulator is beperkter en laat de gebruiker kiezen tussen kleuter-, lager, secundair en hoger onderwijs (al dan niet op kot), waarop de gemiddelde schoolkost van dit onderwijsniveau wordt bepaald. Voor inkomensonafhankelijke extra medische uitgaven en kinderopvang voorziet de Onderhoudsgeldcalculator een apart invulveld. De Pareto Simulator berekent alleen de gewone medische kosten en de FAQ meldt dat andere medische kosten onder buitengewone uitgaven vallen. De gebruiker kan evenwel bijkomende (medische) uitgaven en kosten voor kinderopvang bij 'zelf te definiëren kosten' aangeven. De Tremmery-methode tot slot berekent zowel gewone als buitengewone medische kosten, maar beide zijn afhankelijk van het inkomen. Kinderopvang is dan weer een zelf in te vullen uitgavenpost.

Bespreking

Meteen valt op dat de methoden uiteenlopende uitgavenposten betrekken in hun berekening. Ook zien we verschillen in de opsplitsing naar verblijfsgebonden en niet-verblijfsgebonden kosten (bv. ontspanning en medische kosten zijn verblijfsgebonden bij de Tremmery-methode maar niet in de Onderhoudsgeldcalculator). In de Pareto Simulator behoren deze kosten ook tot de niet-verblijfsgebonden kosten, maar kan de gebruiker ervoor kiezen om ze op te nemen in de verblijfsgebonden kosten. Dit onderscheid is niet aanwezig in de basisformule van de methode Renard, die alle kosten als verblijfsgebonden beschouwt. Dit betekent dat als een kind 30% van de tijd bij een ouder verblijft, deze ouder verwacht wordt 30% van de totale kinderkost te dragen. Hierop kwam de kritiek dat dit vaak onrealistisch is (Brouwers, 2010a; Coemans, 2010). Terwijl de hoogte van uitgavenposten zoals wonen en voedsel inderdaad gebonden is aan hoe vaak het kind bij een ouder verblijft, is dit niet het geval voor bv. schoolkosten of nieuwe kledij, die ouders op eender welke manier kunnen verdelen. Bij de andere methoden houdt men daarom rekening met het verschil tussen wel en niet-verblijfsgebonden kosten en zijn er vaak aanpassingen mogelijk in hun hoogte en verdeling. Te veel aanpassingsmogelijkheden zijn evenwel mogelijk nadelig voor de werkbaarheid. Zo voorziet de Tremmery-methode de mogelijkheid om niet alleen de reële kost, maar ook een voor de ouders aanvaardbare kost aan te geven. Dit houdt enerzijds rekening met de verwachte inkomensverlaging na de breuk, maar biedt anderzijds een vrijgeleide tot discussie en aanpassingen. Ook kan men in de Tremmery-methode en in de Onderhoudsgeldcalculator zelf bepalen hoe de niet-verblijfsgebonden kosten tussen de ouders verdeeld

worden¹³, wat een gedetailleerde afstemming op de eigen situatie mogelijk laat. Dit vergt echter heel wat rekenwerk en goede afspraken tussen de ouders en het is vaak niet makkelijk om de financiële situatie na de scheiding in te schatten. Bij de Tremmery-methode en de Pareto Simulator kan men tevens de berekende kosten onbeperkt verhogen, waarmee men het risico loopt dat de uitgaven en de uiteindelijke onderhoudsbijdrage het inkomen onevenredig belasten of zelfs overstijgen.

Verantwoorde aanpassingen vereisen een goede en duidelijke handleiding. De Onderhoudsgeldcalculator biedt echter noch in het kostenoverzicht, noch in de handleiding toelichting over de verschillende uitgavenposten. Daarvoor verwijst de handleiding naar de studie “Mijn kind, duur kind?!”. Net zoals bij de inkomensberekening (zie supra) kunnen voorbeelden een belangrijke geheugensteun bieden om de kosten van een kind zo precies mogelijk weer te geven. Zo wordt in de Pareto Simulator en de Tremmery-methode iedere kostensoort toegelicht en worden de mogelijkheden en implicaties van aanpassingen beschreven (Pareto Group, 2017; Tremmery en Tremmery, 2005). Behalve geeft de Pareto Simulator een waarschuwing wanneer de onderhoudsbijdrage te hoog is om het kind nog fiscaal ten laste te kunnen nemen. Ook in de VOB-methode krijgt de gebruiker bij iedere uitgavenpost een korte toelichting over wat ertoe behoort. De enige aanpassing die men hier echter kan doen, is aangeven welke kosten volgens de verblijfsregeling verdeeld worden en van welke bestaande kostenverhouding (opgesplitst naar jaar en gewest) men wil gebruik maken. Welk gewest van toepassing is indien de ouders op verschillende locaties wonen, wordt echter niet toegelicht in de handleiding. Bovendien zouden we de beperkte aanpassingsmogelijkheid van de kostenposten in de VOB-methode als nadelig kunnen beschouwen ten opzichte van de flexibiliteit van andere methoden. Anderzijds kan, vanuit het streven naar objectiviteit, veel vrijheid geven aan de gebruiker evenzeer in vraag worden gesteld. De beschreven verschillen tussen de methoden tonen namelijk de subjectiviteit aan van een ‘juiste’ verdeling en zelfs aan de hand van verschillende aanpassingen in dezelfde methode kunnen koppels met een gelijkaardige inkomens- en gezinssituatie heel uiteenlopende bedragen uitkomen.

(13) Anders is dit volgens het inkomen/draagkracht van de ouders.

Tot slot betrekken sommige methoden inkomensafhankelijke kosten voor scholing, gezondheid en kinderopvang. Door de uitgebreide lijst van specifieke opleidingsjaren in de Onderhoudsgeldcalculator is er een zeer precieze schatting van de gemiddelde schoolkost mogelijk. Met de Onderhoudsgeldcalculator, de Pareto Simulator en de Tremmery-methode kan tevens de berekende schoolkost eenvoudig worden aangepast in het kostenoverzicht. Wat de medische kosten betreft, kan er verwarring zijn over wat buiten de “gewone” medische kosten valt. Daarom voorziet de Onderhoudsgeldcalculator verduidelijking over wat men als extra (medische) kost kan invullen. Opnieuw zijn geheugensteunen van belang om de medische kost van het kind zo precies mogelijk te berekenen. De Tremmery-methode definieert buitengewone medische kosten als ‘uitzonderlijke’ kosten, maar laat de concrete invulling hiervan vrij (Tremmery en Tremmery, 2005). Pareto Simulator berekent alleen gewone medische kosten en geeft de gebruiker enkele voorbeelden van buitengewone medische kosten die niet in de berekening betrokken worden. Teneinde gezondheidskosten op een correcte manier in te vullen, is het dus cruciaal dat de gebruiker in de eerste plaats zicht heeft op het onderscheid tussen gewone en buitengewone kosten. Hier gaat het volgende punt verder op in.

5.3.2. Buitengewone kosten

TABEL 8: BEREKENING EN AANPASSINGSMOGELIJKHEID VAN BUITENGEWONE KOSTEN

	Buitengewone kosten	
	In berekening	Zelf aanpassen
Renard		
VOB	X	X
Gezinsbond	X*	
Tremmery	X	X
Pareto	X*	

* Verwijzing achteraf.

Het onderscheid tussen gewone en buitengewone kosten staat sinds de wet van 2010 formeel beschreven. De eerste categorie betreft “alle gebruikelijke kosten met betrekking tot het dagelijkse onderhoud van het kind” (art. 203bis; §3, BW), die bepalend zijn voor de onderhoudsbijdrage. De buitengewone kosten zijn uitgaven die uitzonderlijk, noodzakelijk of onvoorzienbaar zijn en het resultaat van toevallige of ongewone gebeurtenissen. Dit betreft

bijvoorbeeld de inschrijving voor (zomer)kampen, grote schooluitstappen (bv. bosklassen), dringende ziekenhuiskosten, de huur van een kot (als deze kost niet is opgenomen in de onderwijskost zoals in de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator), etc. en vallen buiten het 'gewone' budget voor het kind. Buitengewone kosten behoren bijgevolg niet tot de gewone onderhoudsbijdrage maar worden wel, net als gewone kosten, evenredig tussen de ouders verdeeld (Brouwers, 2010b; Swennen, 2010).

In de basisformule van de methode Renard wordt niet naar dit onderscheid verwezen. De VOB-methode daarentegen voorziet een aparte sectie waar de gebruiker aan de hand van een uitgebreide drop-downlijst buitengewone kosten kan aangeven voor onder andere medische uitgaven, kosten voor hogere studies en kinderopvang. Er wordt gemeld dat deze buitengewone kosten niet meetellen in de berekening van de onderhoudsbijdrage en de gebruiker ziet op het einde van de berekening de verdeling van deze kosten tussen de ouders. De Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator vragen in de berekening zelf geen buitengewone kosten op. Wel wordt na de berekening van de onderhoudsbijdrage een procentuele verdeling van deze kosten tussen de ouders getoond, waaraan men zich kan houden indien deze zich voordoen. De Tremmery-methode tot slot betreft geen 'wettelijke' buitengewone kosten, maar berekent zelf 'buitengewone' schoolkosten en 'buitengewone' medische kosten.

Bespreking

Buitengewone kosten vallen in principe buiten de regelmatig betaalde onderhoudsbijdrage en hoeven niet aan bod te komen bij de berekening. Dat dit wel gebeurt in de VOB-methode is dan ook slechts een bijkomende functionaliteit ten voordele van de gebruiker. De inclusie van deze gegevens maakt evenwel dat er moet verduidelijkt worden wat er onder buitengewone kosten valt. Vooral bij de Tremmery-methode is dit cruciaal, gezien hier geen begrenzing staat op de verhoging of verlaging van de uitgaven. Bovendien kan de berekening van 'buitengewone' schoolkosten en medische kosten verwarrend zijn voor de gebruiker. De VOB-methode voorziet daarom in de berekening zelf een uitgebreide lijst met buitengewone uitgaven die men in rekening kan brengen. Hoewel men hiermee een precieze inschatting bekomt van de kinderkost boven op de onderhoudsbijdrage, behandelt men slechts buitengewone uitgaven die op dat moment van toepassing zijn. Gezien hun 'onvoorziene' aard is een representatieve inschatting van toekomstige buitengewone kosten in principe onmogelijk. Daarboven vraagt het bedenken en berekenen van alle buitengewone kosten heel wat bijkomende inzet van

de gebruiker, wat de werkbaarheid niet ten goede komt. De procentuele verdeling van de Onderhoudsgeldcalculator en de Pareto Simulator biedt op dat vlak mogelijk een meerwaarde gezien dit, mits ongewijzigde inkomens- en bijdrageverhoudingen, eenvoudigweg alle onverwachte uitgaven evenredig tussen de ouders verdeelt. Bovendien wordt in de handleiding van de Pareto Simulator en de Onderhoudsgeldcalculator het principe van buitengewone kosten toegelicht met voorbeelden van uitgaven die hiertoe behoren (Gezinsbond, 2017a; Pareto Group, 2017). Dit is belangrijk om te voorkomen dat men buitengewone kosten in rekening brengt wanneer men bepaalde gewone berekende kosten wil aanpassen aan de eigen situatie.

5.3.3. Verbliifsregeling en meerkost

TABEL 9: VERBLIIFREGELING EN MEERKOST BEPALEN

	Verbliifsregeling		Meerkost
	Zelf ingeven	Keuzelijst	
Renard	X		
VOB	X	X	
Gezinsbond	X		X
Tremmery	X	X*	X*
Pareto		X	

* Vermeld in handleiding.

De verbliifsregeling van het kind is een belangrijke factor ter verrekening en toekenning van de verbliifsgebonden kosten. Zo houdt men rekening met het gedeelte van de kosten dat ouders reeds op zich nemen door het kind te huisvesten (Brouwers, 2010). In de Onderhoudsgeldcalculator kan men aan de hand van een schuifbalk tot op twee cijfers na de komma het tijdspercentage aangeven dat het kind bij iedere ouder verblijft. Bij de Tremmery-methode en de basisformule Renard geeft men de verbliifsregeling tevens in termen van een percentage in. De VOB-methode vraagt de gebruiker allereerst of er een gedeelte verblijf is en vervolgens of deze gelijkelijk verdeeld is tussen de ouders. Indien niet, kan de gebruiker uit een uitgebreide drop-downlijst de verbliifsduur bij de niet-primaire ouder kiezen, gaande van “6 uren per week/312 uren per jaar/3,56%” tot “9 dagen/5 dagen en helft van de vakanties/40%”. Men kan dit ook personaliseren door zelf een percentage in te geven. De Pareto Simulator werkt tevens met een drop-downlijst maar deelt

de verblijfsregeling op naar schooljaar en alle vakantieperiodes. Afhankelijk van de periode krijgt men een lijst dat het aantal dagen, dan wel weken, in die periode verdeelt tussen moeder en vader.

Een kind in twee huishoudens grootbrengen, brengt een onvermijdelijke meerkost met zich mee. Terwijl bepaalde kosten (bv. voedsel) verdeeld worden tussen ouders, worden andere (bv. slaapkamer, meubilair, speelgoed) dubbel betaald (Melli en Brown, 1994; Venohr en Griffith, 2005). Alleen in de Onderhoudsgeldcalculator kan men hier rekening mee houden door een procentuele meerkost aan te geven. Standaard staat deze op 30%. De gebruiker kan dit percentage zelf aanpassen, alsook kiezen op welke uitgavenposten de meerkost wordt toegepast. Standaard geldt dit voor wonen, kledij, vervoer en communicatie, maar niet voor energie, voeding en gezondheidszorg en cultuur. De leeftijdscoëfficiënt ter berekening van deze kosten wordt dan stapsgewijs verhoogd naargelang het kind vaker bij de niet-residentiële ouder verblijft en de ingegeven meerkost is pas volledig van toepassing wanneer het kind minstens 24,5% van de tijd (één op twee weekends en de helft van de schoolvakanties) bij iedere ouder verblijft (Coemans, 2010; Coemans en Windey, 2004). In de Tremmery-methode tot slot wordt in de berekening van de kinderkost impliciet rekening gehouden met de meerkost, al kan de gebruiker dit niet expliciet aanpassen (Thion en Callebaut, 2013).

Bespreking

In de realiteit zijn alle verblijfsverhoudingen mogelijk, gaande van 1% bij de ene ouder tot 50% bij beide ouders. Hoewel de Onderhoudsgeldcalculator zulke precisie toelaat, zijn hier ook enkele beperkingen aan verbonden. Ten eerste geeft de schuifbalk de tijdsspanne van het verblijfspercentage niet aan. Er is een belangrijk kwalitatief verschil tussen bv. een vierde van de tijd op maand- versus op jaarbasis. In het laatste geval is het mogelijk dat een kind slechts de vakantieperiodes bij die ene ouder doorbrengt, terwijl een verblijf van 25 percent per maand impliceert dat een ouder het kind zowel tijdens de vakantie als tijdens schoolperiodes opvangt – met verschillende gevolgen voor de uitgaven (bv. geen vervoer naar hobbyclubs in de vakantie) (Melli, 1999). Bovendien is het niet altijd eenvoudig om de verblijfsregeling in procentuele termen te schatten, zeker indien de tijdsspanne niet gekend is. Daarom staat in de handleiding van de Tremmery-methode duidelijk vermeld dat de tijdsspanne verwijst naar een volledig jaar en worden enkele voorbeelden van verblijfsregelingen gegeven, gaande van bilocatie (50%/50%) tot om de veertien dagen twee dagen bij de vader zonder verlofdagen (86%/14%). De gebruiker wordt desondanks aangemoedigd om het verblijfspercentage zo

exact mogelijk uit te rekenen (Tremmery en Tremmery, 2005). Dit is niet mogelijk in de Pareto Simulator, die alleen via drop-downlijsten werkt. Via de opsplitsing naar school- en vakantieperiodes houdt de methode wel rekening met de mogelijkheid dat een kind verschillende verblijfsregelingen heeft naargelang van de periode – wat gezien het verschil tussen bv. de zomervakantie en het krokusverlof een grote impact kan hebben op de kostenverhouding. Met de VOB-methode kan dan weer wel zelf een procentuele verblijfsregeling ingegeven worden, en kan als een selectie gemaakt worden in de drop-downlijst, die de verblijfsregeling in week- en in jaartermen uitdrukt.

Wetenschappelijk onderzoek benadrukt dat het grootbrengen van een kind in twee huishoudens een meerkost met zich meebrengt. De precieze omvang hiervan is afhankelijk van de concrete verblijfsregeling en de reeds bestaande kinderkost (Melli en Brown, 1994). De handleiding van de Onderhoudsgeldcalculator geeft dan ook aan dat 30% mogelijk een over- of onderschatting is van de gemiddelde kostentoeename en laat de gebruiker de meerkost zelf aanpassen (Gezinsbond, 2017a). De handleiding geeft echter geen duidelijke toelichting over het gebruik en de implicaties van deze parameter, waardoor men op eigen overwegingen is aangewezen om de hoogte van de meerkost en de betrokken uitgavenposten te bepalen. Bovendien toont onderzoek aan dat zelfs bij een occasioneel verblijf bij de betalende ouder de kosten van deze ouder meteen significant verhogen, terwijl die van de primaire residentie niet meteen terugvallen (Melli, 1999). Toch kent de Onderhoudsgeldcalculator de meerkost stapsgewijs toe, terwijl er over het verschil tussen de directe en stapsgewijze toepassing geen toelichting wordt gegeven. In de andere methoden kan de gebruiker de meerkost niet rechtstreeks wijzigen. Wel kan men in de Tremmery-methode de statistisch berekende kost aanpassen, maar dit vereist opnieuw eigen kennis. Het gebrek aan een duidelijke handleiding maakt de meerkost een moeilijk werkbaar parameter die bij foutief gebruik tot onrealistische kostenverhoudingen kan leiden.

5.3.4. Verdeling van kosten

Wanneer alle vereiste gegevens ingegeven, berekend en/of aangepast zijn, worden de kosten evenredig verdeeld tussen de ouders. In casu houdt dit het verschil in tussen het inkomenspercentage van beide ouders van het totale gezinsinkomen (wat men moet bijdragen) en de kost die via verblijf of via afspraken door iedere ouder reeds gedragen wordt (na aftrek van ontvangen toelagen). Een surplus voor de ene en een tekort voor de andere ouder geeft aan dat een onderhoudsbijdrage verschuldigd is. Met de basisformule van de methode Renard bekomt men eenvoudigweg een maandelijks bedrag voor

alle kinderen tezamen. In de Tremmery-methode krijgt men zowel het totale verschuldigde maandbedrag als een opsplitsing naar ieder kind. De resultaten van de andere methoden zijn uitgebreider. Bij de Pareto Simulator wordt de algemene situatie weergegeven (de verblijfsregeling, wie het kindergeld ontvangt, wie de (niet-)verblijfsgebonden kosten betaalt), alsook de te betalen maandelijkse bijdrage in totaal en per kind. Bovendien worden nog het fiscale voordeel en de draagkracht (voor buitengewone kosten) weergegeven. De resultaatberekening van de Onderhoudsgeldcalculator geeft, behalve de maandelijks te betalen onderhoudsbijdrage, een stap-voor-stap-overzicht van de kostenverdeling tussen de ouders, het resultaat per kind, het resultaat per kostensoort en de verdeelsleutel voor de buitengewone kosten weer. De VOB-methode tot slot toont een beknopte samenvatting van de kostenverdeling, een ruim overzicht van de budgetgegevens en wegingscoëfficiënten, alsook een verdeling van de ingegeven buitengewone kosten voor zowel de kinderen als de ouders.

5.3.5. Besluit

De kinderkost is een complex gegeven. Hoewel gemiddelden in sommige gevallen een realistisch beeld scheppen, kunnen uitgavenpatronen sterk verschillen van gezin tot gezin. Met uitzondering van de methode Renard kan de gebruiker daarom wijzigingen aanbrengen of toevoegingen doen aan de berekening. Deze flexibiliteit is echter moeilijk werkbaar indien de gebruiker deze aanpassingen niet inzichtelijk kan doorvoeren. Zo zijn sommige uitgavenposten rechtlijnig (bv. voedsel) terwijl er over anderen heel wat discussie kan ontstaan (bv. waartoe behoort sportkledij – kledij of ontspanning?). Om toekomstige uitgaven evenredig te verdelen moet men bovendien weten aan welke ouder de niet-verblijfsgebonden kosten worden toegekend, wat buitengewone kosten zijn en of er al dan niet een meerkost is berekend. Hoewel een exhaustieve opsomming van iedere mogelijke kost onmogelijk – en onwerkbaar – is, is een voldoende uitgebreide handleiding wel cruciaal om het bepalen van de kinderkost in goede banen te leiden.

Net zoals bij de inkomensberekening is dus ook hier de tweedeling tussen werkbaarheid en transparantie van belang. Ook doet de verscheidenheid waarmee de methoden de kinderkost bepalen, opnieuw vragen rijzen met betrekking tot objectiviteit. Verschillen in uitgavenposten, kostenverhoudingen en premissen zoals buitengewone kosten en de meerkost tonen aan dat uniformiteit nog veraf is.

6. CONCLUSIE

Terwijl de wet van 19 maart 2010 tot bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen enkele bepalingen vastlegde waaraan de begroting van onderhoudsbijdragen moest voldoen, beschikt België tot op heden niet over een uniforme berekeningsmethode (Brouwers, 2013). Het gegeven dat de meest gebruikte methoden in gelijkaardige gezins- en inkomenssituaties uiteenlopende bedragen suggereren, wekt dan ook onzekerheid en de perceptie van willekeur op (Orde van de Vlaamse Balies, 2010; Senaeve, 2010; Thion en Callebaut, 2013). Voorgaand onderzoek toont echter dat de VOB-methode, de Tremmery-methode en de Onderhoudsgeldcalculator van de Gezinsbond¹⁴ – ondanks verschillen in rekencoëfficiënten en resultaten – voldoen aan de recentste wettelijke bepalingen (Thion en Callebaut, 2013). Met ieder instrument zou dan ook een billijke en objectieve berekening gemaakt kunnen worden – althans, indien deze op een correcte manier uitgevoerd wordt. Een foutieve omgang met een valide methode kan namelijk evenzeer tot onjuiste bedragen leiden.

Dit artikel bouwt verder op voorgaand onderzoek door de hieruit ontleende aspecten van toegankelijkheid, werkbaarheid en transparantie kritisch te benaderen vanuit het tot nog toe onderbelichte gebruikersperspectief. We vergelijken vijf bekende berekeningsmethoden: de methode Tremmery, de Onderhoudsgeldcalculator van de Gezinsbond, de Pareto Simulator en de vernieuwde (VOB) zowel als de oorspronkelijke methode Renard waarin (met uitzondering van Tremmery) alle methoden hun grondslag vinden. Met het oog op het aanhoudende debat over de objectivering van onderhoudsbijdragen voor kinderen en het bekomen van een uniforme Belgische berekeningswijze biedt deze vergelijking relevante inzichten in de reële moeilijkheden en (gebruiks)beperkingen van de onderzochte instrumenten. Wat toegankelijkheid betreft, stelt zich allereerst de vraag of een uniforme methode, vanuit sociale overwegingen, wel betalend kan zijn. Ook zou deze in meerdere talen beschikbaar moeten zijn teneinde in het hele land gebruikt te kunnen worden. Inhoudelijk dient zulke methode in alle (gezin)situaties bruikbaar te zijn, wat vanwege de veelheid aan nieuwe familieverbanden een ruime interpretatie vergt. Voor een uniforme methode is het bovendien van groot belang dat deze voor iedereen begrijpelijk en door iedereen bruikbaar is. Dit brengt ons tot de trade-off tussen werkbaarheid en transparantie die we vaststelden bij de twee

(14) In het verlengde daarvan ook de vereenvoudigde Pareto Simulator.

centrale factoren van de berekening van onderhoudsbijdragen. In zowel het bepalen van de ouderlijke middelen als het begroten van de kinderkost zien we dat de oorspronkelijke Renard-methode de minste gegevens opvraagt, de minste toevoegingen of beschermingen voorziet en de minste aanpassingen van berekeningsparameters toelaat. Hoewel deze beperkte omvang eenvoudiger lijkt dan andere methoden, gaat er – enigszins paradoxaal – complexiteit schuil achter ruime parameters, gezien ze net onduidelijkheid en discussie kunnen opwekken. Een werkbare omvang garandeert dan ook geen werkbare parameters. Tegemoetkomend aan de recentste wettelijke bepalingen nemen de andere methoden meer elementen in rekening dan de Renard-methode. Hoewel het opsplitsen van complexe gegevens in kleinere facetten als ‘inkomen’ of ‘kinderkost’ werkbaarder maakt, schuilen ook daar belangrijke caveats. Zo creëert het opvragen van meerdere gegevens bijkomend werk voor de gebruiker, vooral indien er niet onmiddellijk gekende gegevens gevraagd worden. ‘Kleinere’ parameters kunnen ook minder relevant lijken. Aanpassingsmogelijkheden bieden dan weer flexibiliteit, maar introduceren tevens complexiteit en vragen een grotere tijdsinvestering. Bijgevolg blijft de beperkte omvang van de oorspronkelijke Renard-methode – hoewel deze niet volledig overeenkomt met de huidige wettelijke voorschriften – mogelijk een nuttige leerschool. Hoe dan ook is een voldoende omvangrijke en transparante handleiding van groot belang; een eis waar momenteel nog niet alle instrumenten aan voldoen. Tegelijk merken we dat een te veel aan informatie evenzeer de werkbaarheid kan verlagen, aangezien het bijkomende tijd en aandacht vraagt van de gebruiker. Het precare evenwicht tussen eenvoud en flexibiliteit en hoe dit een uitwerking heeft op de trade-off tussen werkbaarheid en transparantie, is dan ook een belangrijk aandachtspunt voor toekomstige beleidsoverwegingen.

Achter de expliciete verschillen in de besproken parameters bevindt er zich tot slot een grote verscheidenheid in de theoretische, sociale en financiële uitgangspunten van de methoden. Nog meer dan de eigenlijke rekencoëfficiënten zijn deze veronderstellingen mogelijk de grootste uitdaging in het kader van uniformisering. Wil men inkomensbescherming voorzien, of dient de berekening volledig ‘in functie’ van het kind te gebeuren? Welke fiscale correcties zijn wel en niet van belang? Welke kostenverhouding reflecteert uitgavenpatronen voor kinderen het best? Dient een buitengewone kost of meerkost in rekening te worden gebracht? Is het aanvaardbaar om flexibiliteit toe te laten door de gebruiker zelf aanpassingen te laten doen, of ondermijnt dit net uniformiteit? Dit zijn slechts enkele vragen die zich opdringen met het oog op de objectivering van de berekening van onderhoudsbijdragen in België.

Om werkelijk tot een uniforme methode te komen, is eenduidigheid over zowel de concrete inhoud van de methode als achterliggende veronderstellingen van groot belang. De uitgebreide beschrijvingen in dit artikel en de kritische inzichten met betrekking tot (gebruiks)beperkingen kunnen een bijdrage leveren voor dit moeilijke debat.

7. REFERENTIES

Aizer, A. en McLanahan, S., The impact of child support enforcement on fertility, parental investments, and child well-being, *Journal of Human Resources*, 41(1), pp. 28-45, 2006.

Amato, P. R., Research on divorce: Continuing trends and new developments, *Journal of Marriage and Family*, 72(3), pp. 650-666, 2010.

Andreas, H.-J., Borgloh, B., Bröckel, M., Giesselmann, M. en Hummelsheim, D., The economic consequences of partnership dissolution – a comparative analysis of panel studies from Belgium, Germany, Great Britain, Italy, and Sweden, *European Sociological Review*, 22(5), pp. 533-560, 2006.

Bastaits, K., Van Peer, C., Alofs, E., Pasteels, I. en Mortelmans, D., Hoe verloopt een echtscheiding in Vlaanderen?, in D. Mortelmans, I. Pasteels, J. Pacolet, P. Bracke, K. Matthijs, J. Van Bavel en C. Van Peer (eds.), *Scheiding in Vlaanderen*, Leuven/Den Haag, Acco, 2011.

Brouwers, S., *Kinderalimentatie: en wat met het bedrag?*, Gent, Uitgeverij Larcier, 2013.

Brouwers, S., Begroting van alimentatiegelden voor kinderen, in Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (ed.), *Alimentatie en kinderen*, pp. 55-106, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010a.

Brouwers, S., Persoonlijk onderhoudsgeld na scheiding, in F. Aps (ed.), *Wet en Duiding. Echtelijke moeilijkheden*, pp. 100-103, Brussel, Larcier, 2010b.

Brouwers, S., De Echtscheiding door Onderlinge Toestemming, in P. Senaev, F. Swennen en G. Verschelden (eds.), *De Hervorming van het Echtscheidingsrecht*, pp. 141-176, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2008.

Cancian, M. en Meyer, D. R., Who Owes What to Whom? Child Support Policy Given Multiple-Partner Fertility, *Social Service Review*, 85(4), pp. 587-617, 2011, doi:10.1086/664199.

Cancian, M., Meyer, D. R. en Han, E., Child support: Responsible fatherhood and the quid pro quo, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 635(1), pp. 140-162, 2011.

Coemans, Y., De Onderhoudsgeldcalculator: een objectieve berekeningsmethode voor onderhoudsbijdrage voor kinderen, in P. Senaeve en J. Du Mongh (eds.), *Onderhoudsgelden voor kinderen en tussen ex-echtgenoten*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010.

Coemans, Y., Minimumkosten van kinderen: een basisbegrip, *Mijn Kind, Duur Kind?!*, 33(4), pp. 3-16, 2004.

Coemans, Y. en Windey, P., Onderhoudsgelden voor kinderen berekenen, *Mijn Kind, Duur Kind?!*, 33(4), pp. 33-45, 2004.

Colaes, J. en Denoyelle, C., Praktische problemen m.b.t. de onderhoudsplicht voor kinderen, in Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (ed.), *Alimentatie en kinderen*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010.

Du Mongh, J., Deel III. De onderhoudsuitkering na echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting, in P. Senaeve en J. Du Mongh (eds.), *Onderhoudsgelden voor kinderen en tussen ex-echtgenoten*, Antwerpen, Intersentia, 2010.

Eurostat, *Divorce indicators*, 2015.

FOD Personeel en Organisatie, *Bedrijfsvoorheffingsschalen. Bezoldigingen van toepassing vanaf 1 januari 2016*, 2016.

Gezinsbond, Handleiding cd-rom “Onderhoudsgelden voor kinderen”, 2017a.

Gezinsbond, *Onderhoudsbijdragen voor kinderen berekenen*, 2017b. Retrieved from <https://www.gezinsbond.be/onderhoudsgeldcalculator>.

Larcier Group, Veel gestelde vragen, 2015a. Retrieved from https://vob.larcier.com/public/index.php?module_id=00000000006&rec_id=00000105361.

Larcier Group, *Voor een objectieve berekening van de onderhoudsbijdragen*, 2015b. Retrieved from <https://vob.larcier.com/public/index.php>.

McMullen, J. G., Alimony, What Social Science and Popular Culture Tells Us about Women, Guilt, and Spousal Support after Divorce, *Duke J. Gender L. en Pol'y*, 19, 41, 2011.

Melli, M. S., Guideline Review: Child Support and Time Sharing by Parents, *Family Law Quarterly*, 33(1), pp. 219-234, 1999, doi:10.2307/25740200.

Melli, M. S. en Brown, P. R., The Economics of Shared Custody: Developing an Equitable Formula for Dual Residence, *Hous. L. Rev.*, 31, p. 543, 1994.

Meyer, D. R., Cancian, M. en Cook, S. T., Multiple-partner fertility: Incidence and implications for child support policy, *Social Service Review*, 79(4), pp. 577-601, 2005.

Mortelmans, D. en Defever, C., Income trajectories of lone parents after divorce. A view with Belgian register data, in L. Bernardi en D. Mortelmans (eds.), *Lone Parenthood in the life course*, pp. 191-211, Springer, 2015.

Orde van de Vlaamse Balies, Wet van 19 maart 2010 ter bevordering van een objectieve berekening van de door de ouders te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen, 2010.

Pareto Group, De Pareto Onderhoudsbijdrage Simulator in Detail, 2017. Retrieved from <http://onderhoudsgeldonline.be/Kind/Detail-Pareto-onderhoudsgeld-simulator/tabid/1002/Default.aspx>.

Pareto Services, *Handleiding Onderhoudsbijdrage voor Kinderen*, 2016.

Renard, R., *La méthode Renard: questions spéciales*, Brussel, Larcier, 2008.

Renard, R., Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité, *Les Dossiers du Journal des tribunaux*, 15, 1986.

Renard, R., *Le coût de l'enfant: approches théoriques, méthodologiques, empiriques*, Ministère de la Communauté française, Direction générale des affaires sociales, Service d'étude et de documentation, 1985.

Renard, R. en Onkelinx, L., La méthode Renard: Une méthode de calcul des contributions alimentaires, *Les Dossiers du Journal des tribunaux*, 51, 2005.

Senaeve, P., De wet van 19 maart 2010 aangaande de objectivering van de onderhoudsbijdrage voor kinderen en andere wijzigingen in het alimentatierecht, in P. Senaeve en J. De Mongh (eds.), *Onderhoudsgelden voor kinderen en tussen ex-echtgenoten*, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010.

Storms, B., Penne, T., Vandelannoote, D. en Van Thielen, L., Referentiebudgetten als benchmark voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de minimuminkomensbescherming. Hoe evolueerden inkomens en noodzakelijke uitgaven in de periode 2008-2013?, *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, nr. 3, 497-515, 2015.

Swennen, F., Alimentatie voor kinderen: een overzicht, in Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (ed.), *Alimentatie en kinderen*, pp. 19-54, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2010.

Thion, P. en Callebaut, E., De statistische berekening van kinderalimentatie: de moeilijke oefening om rechtvaardigheid objectief, transparant en toegankelijk te maken, *Rechtskundig Weekblad*, 77(6), pp. 202-211, 2013.

Tremmery, J. en Tremmery, M., Onderhoudsgeld voor kinderen. Praktische handleiding met rekenblad, Antwerpen, Maklu, 2005.

Venohr, J. C. en Griffith, T. E., Child support guidelines, *Family Court Review*, 43(3), pp. 415-428, 2005.

Wustefeld, P. A., PCA: een voorstel tot rationele raming van onderhoudsgelden voor minderjarige kinderen, in P. Senaevé (ed.), *Onderhoudsgelden*, Leuven, ACCO, 2001.

Wustefeld, P. A. en Renard, R., *Proposition de contribution alimentaire: PCA. Méthode Renard pondérée et informatisée*, Brussel, Larcier, 1996.

INHOUDSTAFEL

DE TOEGANKELIJKHEID, WERKBAARHEID EN TRANSPARANTIE VAN BELGISCHE METHODEN TER BEREKENING VAN ONDERHOUDSBIJDRAGEN VOOR KINDEREN

1.	INLEIDING	213
2.	DE FUNCTIE VAN ONDERHOUDSBIJDRAGEN: WETTELIJK, FINANCIËEL EN SOCIAAL	214
3.	VERSCHEIDENE BEREKENINGSMETHODEN: EEN OVERZICHT	216
4.	ANALYSE	217
5.	VERGELIJKING	220
5.1.	TOEGANKELIJKHEID	220
5.2.	MIDDELEN	228
5.3.	KOST VAN HET KIND	240
6.	CONCLUSIE	251
7.	REFERENTIES	254